



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Praxis Beneficiorvm D. Petri Rebvffi Montispessvlani
Ivrvim Doct. Ac Comitiss, Ivrisqve Pontificii Ordinarii
Professoris Paris. & ibidem in supremo Senatu Causarum
Patroni**

Rebuffi, Pierre

Coloniae, 1610

Bulla Coenæ Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63686](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63686)

B V L L A

COENÆ DOMINI S.D.N.

PAPÆ PAULI. III. PRÆLATIS ALIIS-

QVE VIRIS ECCLESIASTICIS, MAGNOPERE NECES-
faria, ac denique omnibus Chrificolis casus frequenter in
Indulgentiis referuatos scire cupientibus. Cum
elucidationibus D. Petri Rebuffi.

PONTIFICI MAXIMO, ORNAMEN-
TO VITAE NON MINVS QVAM PONTIFICIO

titulo illustrissimo, Paulo III. Petrus Rebuffus
Iurium doctor. S. P. D.

LLLA fuit apud Romanos vetustate iam corroborata, in Pon-
tificibus, dignitatibusque creandis consuetudo, Sanctissime pa-
ter, ne quem collegio inimicum, infestumque ad dignitatis, ho-
norisq. gradū, aut ambitione, aut fauore aut precib. promoueret.
Sed supplicandi genus velut sordidum, & parum libero homine dignum rati,
suis meritis, non maiorum imaginibus prælucere studentes, ac nihil magis esse
à virtute honoreque alienum, quam suffragiis, & largitionibus, munus vel
magistratum aliquem obtinere. Id in antiquorum monumentis, si quis perle-
gere non grauetur, facile videre est. Lucium enim Crassum praesente. Q. Sca-
eola, nunquam adduci potuisse more candidatorum populo supplicare legi-
mus. L. etiā Lucullus cū ante adultam fratris. et atē magistratū petere nollet,
tantum & honore, & gratia valuit, vt absens vnā cum fratre edilis create-
tur. Quid Phocionem referam? cui, cum nunquam populo supplicare susti-
nuisset, nec comitiis interesse, absenti tamen & inuito honores delati fuere.
Id nostra memoria tibi Dei opti. maximi vicarioprincipique generis humani
fato quodam contigisse, omnibus in confesso est, hęc quidem beatissime pater
tua est propria laus, atque singularis. Verebaris enim si precibus fratrum prin-
cipumque omnium, qui te instanter flagitabant protinus annuisses, ambitio-
ni datum esse iudicaretur, quod summopere vitandum curasti. Eum, qui te
ad hoc munus prouexit, & cuius vices, videlicet Iesu Christi, in terris geris,
bellissime imitatus, vt qui in ipso tue promotionis initio thesauros ecclesie in
singulos bonae voluntatis homines distribuisti, omne studium, more boni pasto-
ris, omnem denique curam, atque operam in seruandis domini ouibus ab ha-



resibus, atque schismatibus, aliisque adhibuisti, proceruos admonendo, & in peius euntes censuris ecclesiae coercendo, & ut semel dicam, nihil à veri patris amore vel studiis, quo minus partes veri Christi vicarii adimpleres, dimisisti, adeo, ut tua vigilantia firmetur ecclesia, & qua egerime laborare coeperat, iam nunc membratim conualescat. Quae cum ita sint, non potui tuis sanctissimis scriptis, quibus scelestos homines profligas, elucidationes quasdam non inserere, quâ S. tua nunquam dicare, perterritus sententia ad Phormionem Hannibalis, ausus fuisset, nisi me & tua (quam clara fronte & relecto supercilio passim omnibus exhibes) humanitas, & propensa in viros literatos benevolentia reuocassent. Quamobrem confido quod tua saltem lices meis committata non aspernaberis, quae tuo prudentissimo iudicio repurganda statuo. Nunc Deum optimum maximum precor, ut te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, & prospera incepta pares sequanter euentus. Vale Pontifex Maximè, cui me totum (quantus sum) dico dedicoque, & huic meo operi prostratus non graueris dabis splendorem. Uerum bene vale. Parisiis anno à Christo nato 1537. 12. Kalend. Martii.

CONTINENTVR HAC
IN BVLLA COENÆ DOMINI CASVS
IN QVIBVS RESERVATVR ABSOLVTIO PA-
pæ, & nullus potest absoluere extra eum nisi
in mortis articulo.

Primus casus est in hereticis, fautori-
bus, receptoribus, defensoribus, &
credentibus, & qui dicantur, articulo
primo, infra fufus declaratur. fol. 456.
Secundus casus est in piratis & cursariis vel la-
tronibus maritimis seu receptoribus eorun-
dem, & auxilium, consilium vel fauorem
prestantibus, ut articulo secundo, vbi de con-
silio & fauore plene licet videre. fol. 467.
Tertius est contra imponentes noua pedagagia vel
prohibita exigentes. artic. 3. & ibi veltigali-
um materia traditur fol. 469.
Quartus casus est de falsariis Bullarum Pape
& aliarum literarum Apostolicarum, arti-
4. vbi multa de falsariis inueniri possunt. fol.
470.
Quintus casus reseruatus est Pape contra illos
qui equos, arma, ferrum, vel alia metallo-

rum genera, vel instrumenta, vel lignamina
ad Turcas vel Saracenos deferunt. artic. 5.
vbi decem poene describuntur contra illos
fol. 473.
Sextus est contra impediētes seu inuadentes vi-
ctualia, vel alia Roma. curiæ necessaria ad
curiam Roma. deferri. artic. 6. fol. 475.
Septimus in eos qui venientes Romam, vel ibi-
dem commorantes offendunt. artic. 7. fol.
476.
Octauus contra carcerantes, decinētes, multo-
lantes, vel verberantes patriarchas, archiepi-
scopos, vel episcopos, eorumque mandatores.
artic. 8. vbi traduntur octo poene contra sic de-
linquentes. fol. 476.
Nonus in eos qui causarum in curia pendenti-
um cursum, & literarum Apostolicarum
executionem impediunt. artic. 9. fol. 477.

vbi super hoc Leonis decimi bulla inseritur
fol. 479.

Decimus contra eos qui libertatem ecclesiasti-
cantollunt, seu impediunt, depriment, seu
restringunt. 481.

Vndecimus qui fractus, redditus & prouentus,
beneficiorum ecclesiasticorum vsurpant, sine
causa. artic. 9. fol. 482. vbi etiam bulla super
hoc ad verbum inseritur. 483.

Duodecimus, qui collectas, seu tallias viris ec-
clesiasticis imponunt, ac decimas. artic. eodem.
& ibi etiam describitur bulla huic rei com-
moda. 484.

Decimus tertius, contra officiales qui spiri-
tales causas a iudicibus Apostolicis auocant,
& executionem literarum & mandatorum
Apostolicorum impediunt, ibidem, artic. 10.
fol. 485.

Decimus quartus, in eos qui Romipetas & alios

peregrinos ad urbem causa deuotionis acce-
dentes offendunt, vel impediunt, seu spoliant.
art. 11. fol. 486.

Decimus quintus, qui urbem, aut alias terras ec-
clesie inuadunt seu occupant. artic. 12. fol. 486.

Decimus sextus, qui cruces, thuribula, reli-
quias, & alia ornamenta urbis ecclesiastica
abstulerunt, seu detinent. artic. 13. fol. 487.

Alii multi casus in quolibet articulo continen-
tur, sed hi sunt principales, qui in hac bulla
traduntur, & sacerdotes in his casibus absol-
uere non possunt, nisi in mortis articulo, a-
lias sunt excommunicati, & non possunt ab-
soluti ab alio quam a Papa, & alii 12. penis
afficiuntur presbyteri absoluentes in casibus
hic prohibitis, quas licet infra videre in fine
huius bullae, in gloss. penult. & ista in lo-
cum indicis suffecimus.

BULLA COENAE DOMINI S. D. N.

Papa Pauli III.

REVISITVS fui a bene multis, ca-
sus qui in bulla coenae Domini reser-
uantur, cum in omnibus ferme in-
dulgentiis solent excipi, patefacerent,
quibus operam meam sine aliquo Reipu-
blicae detrimento inficari non potui. Quae
obrem bullam a S. D. N. Papa Paulo
III. sumptis cum laboribus & precibus
obtinui, super qua elucidationes quasdam,
vt omnibus nota sit propter facilem inter-
pretationem, inserui. Igitur Christicolae
hanc bullam a S. Christi vicario editam
accipite, eamque perlegite, vt scelestos
homines in eadem comprehensos mone-
re, & Christi praecipis ita instruere possi-
tis, quod demum penitentiae fructu gaudere
possint, quod vt fiat dii faxint. [Vide Mat-
theum Zomenbæum in practica bene consendi.]

Paulus, a Episcopus b teruus
seruorum Dei, ad futuram c rei
memoriam.

a Paulus.] Hic est Paulus tertius, in
quo perfectio consistit, sicut omnium crea-
turarum perfectio in ternario numero po-

sita est. Nam in omni re consideratur prin-
cipium, medium, & finis: & omnia creata
a Deo in numero, mensura & pondere.
Sapient. c. 11. in fine. ipse Deus est trinus, pater
filius, & spiritus sanctus. Mundus sub hoc
numero est, videlicet caelum, terra, & ma-
rie, tres sunt vires animae, concupiscibilis,
irascibilis, & rationalis. Et sicut tres disci-
pulos, assumpsit dominus Iesus in monte
Thabor, videlicet, Petrum, Iacobum, & Io-
annem, Matth. 17. & Luc. 9. Ita hos tres Pau-
los elegit Dominus, hic in ipso sae crea-
tionis initio thesauros ecclesiae disperfit,
videlicet indulgentias nobis concedendo,
& sui nominis allusionem sequens, quia
Graeca lingua Paulus dicitur quietus, te-
ste Florent. in 1. parte Chronicae. tit. 6. in c. 5. in
prin. Totis (vt aiunt neruis) pacem inter
Christianos principes procurauit, ergo de
hoc Paulo dicere debemus, Deus optim-
max. nobis hunc seruet in columae, vt dies
Petri videri possit, & demum paradisi gau-
diis perfrui.

b Episcopus.] Haec verba declaravi in
glossis concordatorum in forma mandati Apo-
stoli-

Itolici, & etiam plenè licet videre in pro-
 emio Sexti & Cle. Ideo hic non insitam.
c Ad futuram.] Ad rei memoriam
 sempiternam dicitur in supra scriptione.
*c. Apostolica. de re iud. in 6. & quæ ad perpe-
 tuam memoriam sunt, diligenter prospici-
 enda sunt. cap. 1. dist. 23. c. convenientibus. 1.
 qu. 7. Nec vlla temporum commutatione
 varianda. cap. quæ ad perpetuam. 25. q. 1. ma-
 ximè vbi sunt posteris profutura. ca. mo-
 rr eccl. benef. Spec. in 1. part. tit. de offic. omni-
 iud. in prim. testes aliquando lite non con-
 testata ad perpetuam rei memoriam au-
 diuntur, quando sunt senes, valetudina-
 ri, vel abfuturi. l. in lege Aquilia. si deleum.
 ff. ad l. Aquil. c. quoniam. v. lit. non conest. sic
 ad futurum rei memoriam hic positi ex-
 communicantur.] Ista tamen vlla ad fu-
 turam dicitur fieri memoriam, sed non ad
 perpetuam, ad eò quòd expirat statutum
 in ea cum suo auctore, sed excommuni-
 cati sunt perpetuo, nisi absoluantur, vt in-
 ferius in fine patet.]*

Confueuerunt a Romani b
 pontifices prædecessores nostri.

a **Confueuerunt**] Diuturna enim
 consuetudo pro iure in his, quæ non ex
 scripto descendunt obseruari solet. l. diu-
 rna. ff. de legib. Et id custodire oportet,
 quòd moribus, & consuetudine iudicari
 est. l. de quibus. ff. eod. tit. ideo consuetudi-
 nem laudamus, quæ contra fidem catho-
 licam nil usurpare dignoscitur. c. consuetu-
 dinem. n. dist. quapropter hic voluit con-
 suetudinem seruare. Nam generalis con-
 suetudo ita obligat, sicut præceptum c. in
 his, & c. ecclesiasticarum. 1. dist. Pan. in repe. c.
 cum esset. col. 3. nu. 9. de iust. per illum. text. Hic
 possem glossam longiorem de consuetu-
 dine præscribere, sed materiam nostræ rei
 convenientem prosequar.

b **Romani**] Sic communis vocatur,
 vt in ca. de constit. in 6. vbi ponuntur alia no-
 mina, dixi in rub. de mand. Apostolic. in verb.
 Romanus Pontifex. in concordatis.

Ad retinendam puritatem
 religionis Christianæ d & ipsius

vnitatem e qua in coniunctione
 membrorum ad vnum caput Chri-
 stum, videlicet cuiusque vicarium
 principaliter consistit, & sanctam
 fidelium societate ab offensione
 seruandam arma iustitiæ per mi-
 nisteriũ Apostolatus in presenti
 celebritate exercere. Nos igitur
 vetustum, & solennem hunc mo-
 rem sequentes excommunica-
 mus f & anathematizamus.

c **Puritatem.**] Id est vt religio Chri-
 stiana sit immaculata, & sine sorde pecca-
 torum, sed sit sincera, & integra, sine pra-
 uitate. Sic exponit Bald. in consil. schisma-
 tis. nu. 16. facti. text. in c. statuum. in §. in super
 ibi, cum omni puritate, de refer. in 6. l. si quon-
 quam. c. de episc. & cler. Nam coinquatum
 non potest dici purum. Dicitur enim pu-
 ra lex sine dolo & malitia. c. pura. 3. q. 9. cl.
 Romani. §. porro. in vet. pura fide de iureur.
 pura electio Ro. Pon. esse debet. cap. 1. ver.
 quòd si prauorum. 23. dist. Et alibi multa de pu-
 ritate dixi.

d **Christiane.**] A Christo Christiani
 dicti sũt. Primò Antiochiæ discipuli Chri-
 sti, nuncupati sunt Christiani, quòd nomẽ
 postea omnes fideles retinuerũt, teste Flor.
 in 1. part. Chron. tit. 6. c. 2. §. 7. in fin. Nec qua-
 rat quis melius nomẽ quã autoris Domini
 nostri Iesu Christi: sed effectum etiã nomi-
 nis habere procuret, si velit privilegijs do-
 mini gaudere. Hæretici tamen christiani
 non possunt dici verè nec proprie, text. in
 cap. quo iure. & ibi Card. col. 2. dist. 8.

e **Vnitatem.**] Ecclesia in suis mem-
 bris firmatam debet habere vnitatem. cap.
 maioribus. de preb.] Ecclesia ergo est vnum
 corpus per quòd est vna, & vnicã. Cant. 6.
 Vna est columba mea, perfecta mea: quæ
 vnũ corpus representat mytticum, cuius
 caput est Christus, Christi vero Deus, ex-
 tra vnã sanctam, de maior. & obed. in communi-
 bus cle. Romani. in prim. de iureur. Item in ea
 est vnus spiritus, Ephes. 4. c. Vnum corpus,
 & vnus spiritus per quem est sancta. Item
 in ea

in ea est vnus dominus, per quem est vniuersalis, & Catholica. Vna enim arca Noe vnium gubernatorem & rectorem habuit, extra quam omnia super terram existentia legimus fuisse delata. *Gen. 7. seq.* sic qui extra ecclesiam sunt. Estq; in ea vna fides, per quam est apostolica, quia tenet illam fidem quam praedicauerunt apostoli: in ea est etiam vnium baptisma, per quod est peccatorum remissio, vt in symbolo patet. *Et Eph. c. 4.* dicitur, vnus Dominus, vna fides, & vnium baptisma, vnus Deus & pater omnium, qui super omnes & per omnia, & in omnibus, &c. Item in ea est vnus Deus, & pater omnium, per quem est salutis adeptio, igitur ecclesiae vnus & vnica vnium corpus vnium caput non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius, Petrus, Petriq; successor, & subelle Ro. Pont. est de necessitate salutis. *d. Extraua. vnium sanctam & extra ecclesiam nemo saluatur. ca. quoniam. 24. i. cle. 1. §. pen. de excess. prela. [Et cle. 1. de sent. excomm. Prepos. inc. quoniam. 21. dist.]* quod facit contra hereticos contrarium aliterentes.

Excommunicamus & anathematizamus. Anathema natura non differt ab excommunicatione, sed forma. Quia forma anathematis est, vt proferatur ab episcopo coram duodecim sacerdotibus episcopum circumstantibus, & lucernas ardentis in manibus tenentibus, quas in conclusione anathemati proicere in terram debent, & conculcare pedibus. *c. debet. Et seq. 21. q. 3.* & illae clandelae humi proiectae ad nullum sunt vsus, sicut sal infatum. *c. non omnes. 2. q. 7.* Et dicitur Anathema quasi superna maledictio, vnde anathematizare, excommunicare, maledicere, & separare. Et non imponitur nisi pro crimine mortali, & illis qui aliter non possunt corrigi. *ca. nemo episcoporum. 11. q. 3. c. si. 3. q. 4.* Nec competit inferiori episcopo. *Pan. in re.*

Excommu- nicatus nō gaudet ec- clesie im- munitate. per. c. si quis contra. col. pen. de foro comper. nisi haberet episcopalem iure speciali iurisdictionem. ca. sicut tuus. de simo. Fel. in c. 2. col. 3. vers. est enim anathema, de excep. vnde dicit. text. in c. nullus. 3. q. 4. Nullus anathematiza-

torum suscipiat, nec à quoquam credantur quae ab eis dicuntur, vel conscribuntur, & hi alios accusare minime possunt. *c. omnes. 3. q. 4.* & talis excommunicatus, cui sit extra ecclesiam, & membrum diaboli. *c. vnus Christianus. Et seq. 11. q. 3.* fugiens ad ecclesiam non gaudet illius immunitate. *gl. in verb. Inde, in tit. de interd. indifferenter non ponend. in prag. na.* ideo ab hac excommunicatione & anathemate summopere caue- re debemus. [Sexaginta pœnas excommunicatorum cumulaui in tit. de excom. vitand. in concord.]

Ex parte a Dei omnipotentis patris & filii & spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri & Pauli ac nostra, omnes b hereticos. c

a *Ex parte Dei* Ergo ab ista excommunicatione non licet appellare, quia non habet superiorem, nec ab excommunicatione appellari potest, quin trahat secum executionem. *c. pastoralis. de appel.* quod fit vt magis ecclesiae clauis timeantur. *c. quid ergo. 11. q. 3.* & quia excommunicatus quis pro contumacia. *c. 1. de iud. c. ex parte. Et ca. cum olim. de verb. signif. glos. inc. duo sunt. 96. dist.* ideo dicit Chrysostr. *inc. nemo. 11. q. 3.* nemo contemnat ecclesiastica vincula, non enim homo est, qui ligat, sed Christus qui hanc potestatem dedit, & dominos fecit tanti laboris.

b *Omnes* Proprie dictos, vt in gl. proxima dicitur, ideo simoniacus licet dicatur hereticus larg. *ca. quisquis. 1. q. 1. gl. in c. si quis peccum. 79. dist.* tamen hic non comprehenditur, nec alii, qui largè dicuntur heretici, quia in odiosis non fiet extensio. *Regula O. dia. de reg. iur. in 6. l. cum quidam. ff. de lib. Et possib. vide gl. in c. 3. de heret.*

c *Hereticos* Hereticus est, qui alicuius temporalis comodi, & maxime vanae gloriae principatusque sui gratis, falsas ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. *c. hereticus. 24. q. 3.* & hereticorum vocabulo continentur, qui vel leui argumento à iudicio catholicae religionis & tramite detecti su-

Hereticus quis sit.



rint deuiare. l. 2. c. de heret. Et hæresis propriè dicitur, prout est error in fide. c. hæresis. 24. q. 3. Et gl. inc. 3. de heret. Et hæreticus antequam dicatur, oportet quod erret in mente, vel intentione circa fidem, & sic primo hæresis sumit initium in corde, postea descendit in os, exprimendo mentem & intentionem per linguam, quæ nuntius mentis appellatur. Barb. in cl. 2. in fi. de elect. Quia verba sunt signa earum quæ in anima sunt passionû, vt Philo. in lib. 1. per iper. inquit. Sicut fides principaliter consistit in corde: secundario in ore, vt testatur Paulus ad Romanos. corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. cap. vno. §. quia vero. de sacra vnctione: sic in hæresi, quæ est opposita fidei, vt ipsam lædat, oportet quod à corde incipiat, quando quis errat in mente, & postea ad vltiora procedat. s. proferendo errata. Nam factum sine errore non facit aliquem hæreticum, vt si quis fornicetur, licet agat cõtra legem, & veritatem, quæ dicit, Non mechaberis, non est tamen hæreticus, nisi credat, vel opinetur, quod fornicari sit licitum, & sic quod iure suo possit hoc facere.

Secundò requiritur pertinacia seu obstinatio in voluntate, ergo non omnis error hæresis est, sed ille solus qui est fidei orthodoxæ contrariis adiuncta pertinacia. c. hæresis. 24. q. 3. vbi dicitur, Hæresis ab electione dicitur, quia vnusquisq; eligit disciplinam quam putat esse meliorem, & postea oportet, quod isti electioni adiungatur pertinacia, taliter adhærendo errori, quod nullo modo velit ab eodem discedere, hinc Augu. scribens contra Manich. ait in c. qui in ecclesia. 24. q. 3. Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumq; sapiunt, si correcti, vt sanum rectumq; sapiant, resistunt contumaciter, suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt. Thomas secunda secunde. q. 1. art. 2. Ideo si statim se corrigat, hæreticus non est. c. Nunc autem. 21. dist. Vnde dicit Apostolus ad Titum. 3. c. & transumptiuè in c. dicit Apost. 24. q. 3. hæreticum hominem post primâ & secundâ correctionem vitandû, in quib. verbis de-

claratur pertinacia eius, qui monitus corrigere se noluit, probatur in cl. vna. §. porro. d. sum. v. in cl. vna. §. in de vsur. Item legitur. 1. Reg. c. 22. Et seq. quod cum homo de ad Hieroboam missus esset, vt peccata sua exprobraret, atq; vltionem suam futuram prædiceret, panem apud illum edere, & aquâ habere est prohibitus, quod cum non custodisset, diuina sententia inde rediens morsu leonis in itinere interit. ca. si quis inquit. 1. q. 1. Lucas de Pen. l. 1. col. 6. C. de privileg. scholar. lib. 12. Et Paul. Grillan. in tract. suo de heret. lib. 1. q. 1. Et 2. text. in cap. Anastasius. Si ergo causa disputationis aliquid diceret, non censeret debet hæreticus: quia hoc nõ dicit pertinaciter. Et hoc dicit Bald. in l. si possessor. §. quanquam. ff. de petiti. hered. & hodie omnes hæretici volunt sic exculari: quod fieri non debet. vt dixi in c. ad sum. v. in l. 19. dist. 1.

Quæret quis, quando dicatur pertinax? Respondeo, quando se non corrigat ad mandatum superioris, arg. tex. sing. iuncta. gl. in l. tutor. §. tutores. ff. de iust. iur. vbi si tutor ad præceptum superioris pecuniam pupilli ad emptionem prædiorum non deponit iudicatur pertinax, & tanquam suspectus condemnatur, & ibi dicit Bart. hoc facere contra hæreticum, vt possit tanquã pertinax condemnari, quando inquisitori aliquid asserenti non credit, ideo qui episcopo, inquisitori, vel theologo per eos destituito non credit, dum eum corrigunt, pertinax est censendus. Fel. in rub. de her. & est pro hoc pulcher, tex. in c. hæc est fides. 24. q. 1. Hierony. ad Dama. Papam sic ait, Hæc est fides, Papæ beatissimæ, quam in catholica didicimus ecclesia, quamq; semper tenuimus, in qua si minus perire, aut parum cautè fortè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Quod facit pro baccalareis & doctoribus theologiae, qui initio suarum disputationum solent protestari, quod si aliquid contra fidem & sanctæ matris ecclesiæ determinationem protulerint, pro irrito volunt haberi: sic & ego ipse hic ea protestatione, iuuari intendo, quam not. Card. in cl. 46.

de vna. in prin. q. 2. de summa vni. igitur si aliquis extra superiorem moneret hereticum, & is se non corrigeret, non diceretur pertinax, etiam si illum errorem non deponeret, quia forte alius etiam errat, nam posset esse, quod idiota moneret theologum, ut resisteret à sua bona opinione, & acciperet nequiores, quod non est faciendum, ideo pertinax dicitur imprudenter sustinens errorem, durus irrevocabilis indocilis & obstinatus. *gl. in d. §. porro. de sum. vni. glo. plera in extrauag. cum inter. in verb. per un. c. ver. de verb. sign. in extrauag. Ioan. 22. & per Ioannem Gerson. in 1. parte. alpha. 14. Et ideo pertinacia nunquam praesumitur, nisi contra de illa. Ioan. And. in c. cum contumacia. de heret. in 5. vbi dicit extra illa casum non praesumi pertinaciam. Idem tenet An. h. & Ioan. de Ana. in c. excommunicamus. §. qui autem col. 2. in si. illo. sic. Nam pertinacia est qualitas facti, quae debet probari. l. cum a. d. in. ff. de negotiis gestis. Ioan. And. in c. i. de hom. in 6. sunt quidam qui instar Laurentii Vallae triduo dicunt se Theologos factos, sacrosq; doctores nihil habentes, quibus repugnat Christi actio, qui inter doctores voluit esse, ab eis que audire. Item dicitur, quid autem iniquius est, quam impia sapere, & sapientioribus doctoribus non credere. Sed in hanc insipientiam cadunt, quicumque ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non apostolicas literas, non ad euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt verba sim. text. in cap. quid autem. 24. q. 3. Et duodecim signa pertinaciae scribit Ioan. Gerson. in rub. sequuntur. 12. consideraciones, &c. Inuitantur isti heretici ad veritatem: alii stimulis, sicut lethargi, ut quando publice canunt Palinodiam. 23. q. 4. quid faceret, alii funibus, cum suspenduntur a ligaminibus, sicut phrenetici. c. ipsa pietas. ibi. Alii disciplinis & verberibus cuffligantur, sicut peccatores duplici. c. displicet. ibi. & Gulielmus de monte Lauduno in cap. 2. de heret. in 6. Et multi potius timore ignis quam amore Dei abiciunt haeresim,*

& veritatem agnoscunt. Imò coguntur ad ecclesiam redire, sicut dicitur Luc. 14. quod paterfamilias dixit seruo suo, exi in viis & sepibus. i. e. in haeresibus, & schismatibus, & exponit. text. in c. schismatici. 23. qu. 6. & compella eos intrare. c. vnum. 28. q. 4. Nam & Paulus fuit tractus ad veritatem, ut ibidem legitur, Actuum. cap. 9. Angelus coegit Agar ut ad dominam suam rediret. cap. quant. ad vult. in prin. 24. qu. 3. Item multi tenentur inuiti, & includantur, ut bonum opus, id est, Episcopatum suscipiant capitulo displicet. ibidem Hodie non oportet cogere ad episcopatum, quia bene multi ambiunt, multo fortius heretici trahendi sunt ad veritatem. Nam pastores puniuntur, quibus dicitur, errantem non reuocastis, perditum non requisistis. c. quod errauerat. §. c. sequi. 23. qu. 6. Et quia illi haeretici compellunt catholicos ad malum, ideo & ipsi ad bonum compellendi sunt. c. schismatici. ibidem. alibi dicitur hereticus more simiarum, quae cum homines non sint, formam humanam imitantur, vultum ecclesiae catholicae & auctoritatem sibi & veritatem vendicant, cum ipse in ecclesia non sit, benedicit, cum à Deo sit maledictus, vitam pollicetur, cum sit mortuus, Deum inuocat, cum sit blasphemus, sacerdotium administrat, prophanus, munus ponit ante altare, sacrilegus, ad haec omnia accedit, ut antistes diaboli audeat eucharistiam facere. Cypria. in cap. si quis, inquit. 1. q. 2. Cause ex quibus haereses oriri solent, describuntur. 2. ad Timoth. 3. ca. hoc autem factum est in nouissimis diebus instabant tempora periculosa, & erant homines seipfos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemis, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

Prima radix est immodicus sui amor, ex quo oritur, ut sua semper sibi placeant, propriis inuentis delectentur, inde nascitur obstinatio, & pertinacia.

Secunda est gloriæ cupiditas, vt glori-
am popularem captent, videanturq; ab
hominibus doctissimis, ac Rabi vocentur.

Tertia est cupiditas & auaritia, quæ est
radix omnium malorum, hæc latè profe-
quitur frater Alfonso. *lib. 1. aduersus omnes
hereses. c. n. Et sequi.* vbi addit alias tres cau-
sas, videlicet negligentiam Prælatorum,

*Ex negligē-
tia præla-
torum.*
*Ex defectu
predicatio-
nis.*
*Et ex tras-
latione sa-
cræ scriptu-
ræ in lin-
guā vulga-
rē hereses
oriuntur.*

nam dicitur. *Luc. 2.* quod pastores erant
vigilantes & custodientes vigilias noctis
super gregem suum, ideo dicit. *text. in c. ex-
communicamus. §. si de heret. volumus* igitur
& mandamus, & in virtute obedientiæ
præcipimus, vt adhæc efficaciter exequē-
da, episcopi per diœceses suas diligenter
inuiigent, si canonicam velint effugere
vltionem. Si quis enim episcopus super
expurgando de sua diœcesi hereticæ praui-
tatis fermento negligens fuerit, vel rem-
issus, cum id certis iudiciis apparuerit, &
ab episcopali officio deponatur, & in locū
ipsum alter substituatyr idoneus, qui velit
& possit hereticam confundere prauita-
tē. Hæc sunt verba illius text. quæ quidam
prælati oculo toruo fortè conspiciunt. I-
tem defectus prædicationis verbi Dei, vn-
de dicit Dauid, lucerna pedibus meis ver-
bum tuum. Et iterum, declaratio sermo-
num tuorum illuminat, & intellectum dat
paruulis. [Et notandum est quod populus
reprobatus fuit cognitus ex mutatione
linguæ *Gen. 11. c.* Nam Populus Deo gratus
fuit, primam & antiquam linguam retinens:
alii ex mutatione linguæ tanquam re-
probus punitus fuit, vt *Simon de Castia scri-
psit in tractat. de iusto iure domi.* Sic est dicen-
dum hodie, quum fidem ecclesiæ est se-
quutus, à domino probatus fuit: qui verò
nouitates linguæ Lutheri & aliorum am-
plexi sunt, hi reprobi & heretici inuenti
sunt.] Tertio sacrarum literarum in linguā
vulgarem translatio, nam fit vt vulgus le-
gens non intelligat, in quo doctores longo
tempore laborarunt, ideo dicitur. *Math. 7.
cap.* Nolite sanctum dare canibus, neque
mittatis margaritas vestras ante porcōs,
ne fortè conculcent eas pedibus suis & cō-
uersi disrumpant vos. Dignoscitur autem
hereticus è fructibus eius. *Math. 7.* Tum

primo quia est nouarum rerum amicus, &
eas quærit, vt prædicet aut doceat, & sic
prædicare vult seipsum, non Iesum. Tum
nimia libertas in pronuntiando, vnde, *Ia-
cob. 1.* dicitur, Si quis putat se religiosum
esse, non refrenans linguam suam, sed le-
ducens cor suum, huius vana est religio.
[Vnde dicit Berofus. *lib. 3.* quod Noe do-
cuit Theologiam Armenos, quam Scythæ
solis sacerdotibus commendant: neque e-
enim fas est illam vlli inspicere aut legere
vel docere, quam solis sacerdotibus & in-
ter sacerdotes duntaxat.] Tertio quod si
corrigatur ostendit impatientiam: de his
2. ad Tim. 3. mali homines & seductores
proficient in peius, in errorem mittentes,
& ipsi errantes, & ideo dicit. *2. Io. 10. c.* om-
nes qui ecclesiam deserunt, tradentes
se spiritibus erroris, & doctrinis damo-
niorum nihil ad Deum pertinere creden-
tes. Sed stellarum cursu vel varietati fortu-
næ omnia gubernari. Hi tradentur æternis
suppliciis, vt nullus eorum possit euadere
hec ille. [Et quicumque aliter sacram scri-
pturam intelligit quam sensus spiritus san-
cti flagitat, à quo conscripta est, licet de ec-
clesia non recesserit, tamen hereticus ap-
pellari potest. *ca. quidam, in fi. 24. q. 2.*] Alia
multa dicere contra hereticos, sed quia
multi scripserunt in eos, ideo alia missa fa-
cio. Et quomodo opinio heretica per sacrā
scripturam conuincatur & probetur hæ-
retica, tradit Guido de Perpi. *in sum. de hæ-
ret. c. 4. Et seq.*

Gazaros, a Paterenos, b Paupe-
res de Lugduno, c Arnaldistas, d
Speronistas, e Passagerios, f Vui-
cleuistas. g

a *Gazaros* De his in auth. Gazaros. *C. de
heret. Et in ca. excommunicamus. 2. illo. tit. &
hæc secta in partibus Tholosanis inualuit.
c. sicut. 1. de heret. & fortè à quodam Gaza
huius hæresis inuatore dicti, nil aliud de
his inueni, sed Hieron. *super 47. c. Esa.* dicit
Gazarenos aruspices, vt in cata. heret. ci-
tatur, & alia ibi de his non dicuntur, ideo
pertranseo, quia pauci sunt emolument.*

b De

b *De Paternis.*] in d. c. sicut. fit mentio. Alii vocant eos Paternianos, à Paterno dicti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinabantur, cōtra ea quæ scripta sunt. c. 1. *Genes. & c. n. s. c. 1. dist. Hoc ait Bern. Luxemburg. in Cata. heret. 1*

c *Pauperes de Lugduno.*] Ideo sic dicuntur. Quia Vualdo siue Valdesius Lug. civis harum auctor hæresum fuit. Is enim cum diues admodum esset, opibus relictis pauperibusq; erogatis, euangelicam paupertatē se seruaturum constituit, sub cuius velamine multos impios errores tegere credidit. Nam cum idiota esset, quosdam lib. vulgari ac materna lingua sibi cōscribere fecit, cum aliquibus sanctorum testimoniiis, quos libros cum nō sanè (vt dicebat) intelligeret, suo tamen inflatus spiritu apostolorū officium prædicado usurpauit, multis se, atq; discipulos erroribus implicuit. Fuit enim in prælatos præcipuo odio infestus, & quia discipuli eius hanc imitabantur paupertatem, ideo pauperes vocati sunt, & de Lugduno, quia Vualdo Lugdunensis erat. Et quia Vualdo vocatus fuit auctor, etiam vocati sunt credentes & sequentes eius sectam Vualdenses (si *Guaguino credatur lib. 6.*) Contra quos plenè scripsit Clau. de Seicello episcopus Massilien. hi viginti tres errores maxime proferebantur, quos etiā reprobat Guido de Parpiniano in *sum. de heresib. fol. 76.* vbi dicit incepisse circa annum 1170. & eorum sectam Romæ in concilio generali reprobata fuisse.

d *Arnaldistas.*] Ab Arnaldo Italo Brixien. dictos. hic errorem Petri à Bailardi suscitauit, qui suo confusus ingenio, omnium sanctorū doct. sententias (vt quidam nunc hæretici faciunt) contemnere cepit, & velut alter Imaël manus suas cōtra omnes leuauit. Quapropter iustū fuit vt lingua & manus omnium in eū leuarentur. Non cito eorū errores, cum plenè Alphonsus in *lib. aduersus hereses. 3.* de beatitudine describat. Hic est de quo dicitur, quod Arnaldum Brixia euomit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania maledixit, Italia eane peius & angue odio habuit,

diabolus magno furore puniendū accepit. c *Speronistas.*] Hi etiam excommunicantur in c. *excommunicamus. de heret. & dicti sunt fortè à quodam Speronio, qui sine aliquibus meritis saluari sperabat. Eorum tamen hæreses non vidit frater. Bernard. de Luxemburgo, vt in catalogo heretic. attestatur in eodem verbo, sed de his scribit Flor. in 4. parte, *summe. tit. 11. c. 7. in fi.* quod cum beatus Dominicus primus fundator ordinis prædicatorum diu contra eos prædicasset, & disputasset, post longam verborū concertationem: cum dictis hæreticis conuenit, vt accenso igne in conspectu populi, hæretici iactarent libellum suam doctrinam continentem in igne, & beatus Dominicus libellum etiam veræ doctrinæ fidei nostræ illuc proiceret, & cuius libellus incombustus remaneret, illa vt vera fides acceptaretur, quod & factum fuit, mira profecto fuit res. Nam subito hæreticorum liber exustus fuit, libellus diuini Dominici in flammis traditus ter receptus fuit penitus illæsus, & nunquā combustus. Et notandum est quod maior est auctoritas ecclesiæ in determinationibus eorum quæ sunt fidei omni ratione & auctoritate doctorum, nam dicit B. August. Euangelio non crederem, nisi ecclesia illud approbasset, teste Floren. vbi supra.*

f *Passagerios.*] Hi vel Passagini, Patarneni vel Paterni omnes à nominibus inuenientium istas sectas sic dicti sunt, secundum Ioan. And. in d. e. *excommunicamus. 2. de heret. Et in catalogo heret. idem dicitur.* Et isti dixerunt hominem in statu coniugali nō posse saluari, sicut & Taciani, & Martiani, contra quos dicitur. 2. *ad Tim. 5. c.* Quidā in nouissimis temporibus discedent à fide, attendentes doctrinis dæmoniorū, in hypocrisi loquentium mendacium, prohibentium nubere, & alibi, qui non potest continere nubat in domino, Melius est enim nubere quàm vri. Plenè profectur Ioā. Neuisa. in sua *siluanuptiali. & Do. And. Tirag. in tract. de legibus coniubi.*

g *Vuiclenistas.*] Dicto à Ioāne Vuiclef. Anglo hæretico, istius hæresis in-

uentore, qui in concilio Constantien. damnatus fuit, & multo astante populo cōbustus, eo quod diceret, & predicaret, mulieres etiā quo ad rem veneream communes esse debere, et atq; ecclesie catholice detractor, & Roma. pontificis oppugnator, Cardinalium hostis, & persecutor prælatorum, ac cleri, Christianæq; religionis inimicissimus, hic etiam crucem dominicā nullo pacto adorandā censuit, contra quē extat Davidis auctoritas, *Psal. 68.* Adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctum est, quod autem verius scabellū Christi quā crux? cui pedes illius affixi sunt: & ita exponit D. Hieronymus *ibidē*, tam de anima & corpore Christi, quā de cruce. Item. *Psal. 131.* Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi itererunt pedes eius, & in hoc conveniunt Theologi, & vsus communis, aliique 45: eius articuli in dicto concilio damnati fuerunt, vt patet in dicto concilio Constantien.

Seu Hussitas, & Fratricellos, b de opinione nuncupatos, nec nō per fœl. record. Leonem Papam decimum prædecessorem nostrū superioribus annis damnatam, c impiam, & abominabilē Martini Lutheri d hæresim sequentes, ipsique Martino quominus puniri possit, quomodolibet fauentes, & quoslibet alios hæreticos quocūque nomine censeantur, ac omnes fautores. e

a *Hussitas.*] Dictos à Ioanne Hus hæretico, discipulo Ioānis Vucles, qui dicebat canonicos & ecclesiasticos ad Christi imitationē omnino pauperes esse debere, quia ex tanta diuitiarum copia populus scandalizatur, & fuit in concilio Constantien. damnatus, atque viuus exustus vnā cum Hieronymo eius discipulo, anno 1413: vt in *supplemento chronicarum patet.*

b *Fratricellos.*] Hinouā inuenerunt religionem, contra iura prohibentia ne quis nouam inueniat religionem. in ca. ne

noua, de relig. domi. & in cap. vno illo tit. lib. 5. & extra. vna. co. tit. extranag. Ioan. 22. ideo eorum secta reprobata fuit, hi pulchriores virgines & viduas decipiebant, ac postea in antris noctu clausæ cum clericis diuinas laudes pro ritu eorum canebant, quibus nocte media finitis, sacerdotes alia admovebant voce binos debere masculū & feminam sancto spiritu inuocato in copulā carnalem committere, quibus dictis lumina extinguebantur, quilibet proximā mulierem prosternebat, & si ex tali coitu mulier cōcepisset, infans genitus in speluncā deferebatur, & per singulas manus traheretur tandiu toticūq; baiulandus, quādiu animam exhalareret, usq; in cuius manibus expirabat, maximus pontifex creatus habebatur. *Ueste fratre Bernarido de Luxemburgo in suo catalogo hæretico. in eodem verbo, & puto dictos Fratricellos, eo quod fratres dici nō merebatur, quia omnes Christiani sumus in Christo fratres. c. ad mensam. n. q. 3. sed hæretici non ideo fraticelli vocati fuerunt.*

c *Damnata.*] Bene dicit damnatā quia omnia per Lutherū suffarcinata fuerunt iam in sacris conciliis damnata, qui tanquā canis vomitum reassumpsit vt *pulchre docet frater Alphonsus de castro in suo libro aduersus hæreses. Et Eschius doctor iuris.*

d *Lutheri.*] Inde puto dictum Lutherū, quasi lutum ructantem, quod lutum iam damnatum, id est, hæreses adhuc ructauerit: vel Lutherus dicitur quasi luteus ructans, vel luto alios inficiens. Nam luto, inficio est. O bone Deus, quos sua lutofa & abominabili doctrina infecit, & ad inferos traxit, hic indulgētias primo ingressu subuertere nisus fuit, ac demū in sanctissimū Christi vicarium rascalitrare, potestatem suam à Deo sibi datam tollere: eo Leo decimus eum pluries monitū à Christi ouili tanquam ouē putridam abegit, eumq; & sequaces excommunicatos esse voluit, vt hic patet. Alias hæreses fuscitauit, tam contra ecclesiam quam ordines ecclesiasticos quas propediem spero comburi cum suo auctore & sequacibus, iuxta id quod dicitur. *Esaiæ. i. c. in fin.* Erit fortitudo vestra vt fauilla stuppæ, & opus vestrū quasi

scintilla, & succenderetur vtrunque simul, & nō erit qui extinguat, sic forma Lutheri fuit combusta Romæ anno 1526. Iunii. 12. teste Luxemburg. in suo heret. catalogo. lib. 4. tit. 3.

fautores qui dicantur.
c. Eautores. Hæc verba traduntur in c. excommunicamus. 1. §. credentes, de heret. & Cle. Romani. §. porro, de iureiur. Et in duplici sunt differentia, Quidam habent iurisdictionem, alii non. Illi qui habent iurisdictionem dicuntur fautores, si negligant capere, vel punire hæreticos, c. negligere. 2. q. 7. vbi sunt hæc verba Negligere (cum possis) perturbare peruerios, nihil aliud est quam fouere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Idem dicitur in c. qui potest. 23. q. 3. Vnde dicit August. ad Lotharium, Qui vitii nutriendis parcat, & fauet, ne contristet peccantium voluntatem, non tam est misericors, quam qui non vult cultrum rapere puero, ne audiat plorantem, & nō timet ne vulneratum doleat, vel extinctū. c. qui vitii. 23. q. 5. §. 1. Reg. 15. c. dicitur quod rex Saul damnatus fuit & regno priuatus quia contra præceptum domini pepercit Achab regi Amalech. facit aut. seruo. c. de heret. Scriptum alibi quippe est, qui crimina, quæ potest emendare, non corrigit, ipse committit. c. præterea. 23. q. 8. & error, cui nō resistitur, approbatur, & veritas. cū minime defensatur, opprimitur. c. error. 88. dist. Ideo potestas, consules, vel alii, qui ciuitatibus præesse volunt, debent iurare ad requisitionem episcoporum, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ prauitatis, quod præcisè attendere, & inuiolabiliter obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis in terris suæ iurisdictioni subiectis, cōstitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios, & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas qui iurare noluerit seruare, vt infamis tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio & honore sui regiminis spoliatur. Hæc sunt verba. text. in c. vt officium. §. si de heret. in 6. hodie dicitur.

sani & inquisitores non petunt hoc iuramentum in Francia, & malè, hoc enim nō deberet omitti, maxime isto tempore. Cōsiderent ergo habentes iurisdictionem, ne hunc fauorē præstent: non habentes vero iurisdictionem si dictos hæreticos non capiant, vel puniant, non dicuntur fauentes quia ad eos non pertinet, sed ad illos, qui iurisdictionem habent. l. non est singulis ff. de reg. iur. c. si de area. 26. q. 2. nisi illi essent sacramento adstricti, vt quia iurarunt indicare, & celant: tunc fautores dicerentur. c. si quis vero, & c. quisquis. n. q. 3. facit. l. solent. ff. de præscr. verb. Possunt etiam isti priuati fautores dici, quando excusant hæreticos serio, dicendo istos non esse tales quales reputantur vulgo, vel dicunt, quod dicti hæretici reputati nō negant istas propositiones. Archid. in c. 2. de heret. in 6. col. 3. vel si dicat sciens, esse hæreticum eum esse iustum & sanctum. cap. si quis dixerit, & seq. n. quæst. 3.

Item aduocati excusantes excessus illorum dici possunt fautores, & aliàs etiam fautores dici possunt consideratione habita personarum temporis, & locorū. non enim hæc omnia possunt ad vnguem perstringi, plerumque enim hæc verba homines simplices ad amorem hæreticorū provocant, deuotionem quam habent ad ecclesiam minuunt & eneruant, huius falsi excusatores fauere, etiam dicuntur. n. q. 3. c. non solum. [Bart. in l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quibus vt indig.]

Item fautores sunt, qui sub quadā iustitiæ specie fucatis quibusdā exquisitis ad inventionibus æquitatē obstruere studuerunt, & præuaricationem eorum tegere argumentis suis. c. ita. n. q. 3.

Facto etiam quis dicitur fauere hæreticis, vt pote, qui alimoniam procurat, qui eos liberat, & qui ea per quæ liberentur administrat. c. est iniusta. 23. q. 4. l. si pignore. ff. de furt. cap. accusatus. in fine, de hereticis, in 6. nam dicitur. Deut. 17. c. Ne parcat ei oculus tuus, vt miserearis, aut occultes eum, sed statim interficies, quod facit contra iudices hæreticos liberantes.

Idem in eo qui precibus hæreticum liberat.

berat. §. i. *vers. illud. 14. q. 6.* caueat sacerdos istis absolutionem dare, nisi damnationem incurrere non mereatur. *vide Albert. in l. si res. ff. de conditio. & demonst.* Et hodie istorum hæreticorum infinitus est numerus, sicut stultorum. *Leges. c. i. in fin. & apud Theognidem scribitur, Non superest vnus numinaritè colens.]*

Et receptatores, *f. librosq;* ipsius Martini aut quorumuis aliorum eiusdem sectæ sine auctoritate nostra & sedis Apostolicæ quomodolibet.

Quis dicatur receptor.

f. Et receptatores.] Hi dicuntur, qui hæreticos recipiunt scientes eos esse tales & eos occultant & celant, forte vt manus iustitiæ euadant. *l. i. ff. de receptat. l. 2. c. de his qui latro, vel alius crim. reos occultant. maxime si aliquid receperint, vt illum hæreticum seruarent, & recipere. l. marito. §. questum. ff. de adult. c. felix. in pri. de heret. in 6. ibi, aut posse receptauerit, vel defensauerit scienter, etiam si semel tantum receperit. Nam frequentatium receptare, pro recipere frequenter ponitur. *l. si ff. de receptato. & est propriè recipere, refugium abscondendi causâ præstare, vel in agro suo, vel in alieno loco, ædificiõve. l. i. §. quod autem. ff. de seruo corrup. Et hi perinde puniuntur atque heretici. l. i. ff. de recep. cap. i. de homic. in 6. multa de his receptoribus dixi in practica mea. rub. de contumacia. art. 67. in gl. 2. q. 7. vbi posui regulam cum limitationibus declarando consuet. Tholo. rub. de immunit. ciuicium. art. 1. Et nota quod hodie nullus extra Papam potest excommunicare aliquem cum omnibus receptoribus & participantibus, sed opus est quod participes prius moneantur. c. statumus. de sent. excommunicat. in 6. Pan. in c. quod in dubis. illo tit.**

legentes, a aut in suis domibus *b* tenentes, *c* imprimentes *d* aut quomodolibet *e* defendentes ex quauis causâ publicè vel occultè *f* quouis ingenio vel colore. *a* *Legentes.]* Et sic legentes libros Lu-

teri, Oecolampadii, vel aliorum hæreticorum sunt excommunicati, *in his, nec debet abfolui ab alio quàm à Papa, si tamè legerint igno- rante librũ alicuius heretici, in quo auctoris nomen non erat descriptũ, non habet locũ quod hic dicitur, quia ignorantes nolimus ligari, dicit rex. in l. generali C. de tabula. lib. 10. vel ille qui copotus erat, non erat habitus pro hæretico. no. in l. Barbo. v. us. ff. de offi. p. r. c. vel si legerit auctoritate Papæ, in hoc rex. dicitur.*

b *Aut in suis domibus.]* Id est propriis, id est teneant libros in domibus conductis vel in ea in qua gratis inhabitat. *inst. de mu. §. lex cornelia. & l. lex cornelia. §. domũ. ff. de iur. Appellatione enim domus habitatiõne significari palam est. l. qui domũ. ff. ad l. i. de adult. Idem si in apotheca teneant. Alex. cons. 223. in 2. vol. Barba. cons. 20. col. 4. in 2. vol. Vide quæ addidi ad dictionem Albert. in verbo domus. §. in c. sine exceptione. 12. q. 2.*

c *Tenentes.]* Retinens libros hæreticorum est excommunicatus, vt hic, nec potest abfolui ab alio quàm à Papa, imò eo ipso quod libri hæreticorum reperiuntur penes aliquem, ille presumitur hæreticus, & potest de hæresi condemnari, *text. in c. si forte. & c. sane. & ibi archi. 22. q. 4. sacre maiore. C. de falsis Hippol. cons. 52. misericordia. nu. 34.* Vnde dicit imperator, Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilegia scriptorum audeat monumenta seruare. *l. qui in q. 3. in no. C. de heret. quod facit contra multos. nostra memoria in his pertinaces.]* Sed hi libri comburendi sunt: noluerunt enim priuati viri quicquã in ciuitate seruare, quo animi hominum à Deorum cultu auocarentur. *Valer. lib. 1. de neglect. relig. c. 13.*

d *Imprimentes.]* Et sic imprimentes libros hæreticorum sunt excommunicati. Quid si imprimant bonos libros cum additionibus hæreticorum? Idem dicerem, quia additiones sunt pars librorum, ideo qui imprimit partem, est etiam excommunicatus, *arg. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. c. pastoralis. §. item, cum tota. de offi. deleg. Et idem censetur statutum in additionibus quæ in libris, Fel. in c. 2. nu. 34. de spons.*

Quo-

c *Quomodolibet.*] Siue verbo, siue facto, siue per se, siue per alios. *gl. in extrau. ad conditorem, col. 3. de verb. signif. in extrauag. 10b. 22.* Quare qui haereticis & schismaticis patrocinantur censura diuina in eorum probatur facinore, & poenis non solum duces & actores, sed etiam participes destinari, nisi se à communione malorū separauerint, praecipiente domino per Moysen, Separamini à tabernaculis hominum istorum durissimorum, & nolite tangere de omnibus, quae sunt in eis, ne simul peccatis in peccatis eorum. *Sunt verba beati Cypriani in c. si quis inquit, an sine 1. q. 1.*

f *Publicè vel occultè.*] Refertur ad omnes predictos potest, videlicet quod fautores publicè vel occultè sunt excommunicati *vs hic. de hoc verbo publicè est glo. in cle. 1. de sepul.*

Item receptatores eorum publicè vel occultè sunt excommunicati hic.

Item legentes libros, etiam occultè, hic excommunicantur. Præterea tenentes libros etiam occultè in suis domibus ligantur hic, & quibus sit ille, nisi hoc de auctoritate sedis apost. faciat, ut sunt quidam theologi, qui ad confutandas haereses necesse habent videre libros haereticorum, maxime doctores huius almae vniuersitatis, qui semper veræ fidei tutores & haereticorum oppugnatores fuere, ideo ut his neuis per haereticos adductis respondere valeant, libros haereticorum ex auctoritate Papæ habere poterunt. Nam errores, qui ignorantur, reprobari non possunt. *cap. legimus. 37. dist. ca. fin. 24. q. 1. est. 3.* Imprimentes palam vel occultè hac poena astringuntur, & nisi essent hi, non palam facti essent. tot libri istius suffarcinati Lutheri, nec aliorum, sed potest dici, vbi illis, nesciunt quid faciunt.

Item quomodolibet defendentes tam publicè quam occultè *vs infra dicitur*, hic excommunicantur. Illos etenim publicos & manifestos dicas, qui contra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt, vel confel-

si, vel ab eis sententialiter condemnati. *ca. super quibusdam. in pri. de verb. signif.* Verum dicitur *Psal. 18.* Ab occultis meis munda me domine. Nam licet ecclesia non iudicet de omnino occultis, tamen quando proceditur ad aliquem actum exteriorem, iudicare potest ut hic, quia factum occultum damnat, videlicet electionem clandestinam. *c. quia propter. §. si. de elect. & collationem occultam suspectam habet. c. rno. r. r. Eccl. benef. §. c. & ibi gl. in ver. occulta, & ca. cum ex munito, de her. & ibi Felin.* Sic & lex factum occultum reprobatur. *l. non existimo. ff. de admitt. auro. l. ita fidei. de iure fisci. l. conuenientiam. C. de epi. & cle. §. l. 1. C. de delaro.* non tamen excommunicatur hic, qui haeresium solum in corde habet. *per gl. in c. cu quis. de sent. excom. in 6. vbi si quis haberet ratam verberationem clericum in animo tantum, non est excommunicatus. Ange. de claus. in sua summa in verbo haereticus. q. 2. licet glo. teneat contra in summa. 24. q. 1. & in cle. 1. §. verum. de haereticis. quæ possunt intelligi. quando peruenisset ad aliquem actum exteriorem, utpote scribendo, vel aliud occultè faciendo, sicut de Ioseph ab Arimathia, qui actu exteriori ostendit se esse discipulum Iesu, videlicet sepeliendo eum, aliàs ecclesia nihil de eo dixisset, si ad aliquem actum non peruenisset, & in aliis iuribus dicitur occultus respectu publici. *Vide in summa siluestrina, in verb. excommunicatio. 7.**

Et generaliter quoslibet defensores *g* eorundem.

g *Defensores.*] dicuntur duobus modis. Primo quando personam errantem quis defendit, ne ad manus iudicis perueniat examinandus, vel puniendus aut ne forte aliqua reuelet. *c. si custos. 27. q. 1. & q. 5. per totum.* & contra hos defensores potest ad excommunicationem procedi, ut hic, & tales sunt suspecti, & potest eis indici purgatio. *ca. hi qui. 1. q. 6. vide tex. ant. dist. 24. q. 3. cap. vno de homicid. in 6.*

Alij defendunt errorem, & is damnabilior est eo, qui errat, quia non solum errat, sed etiam aliis offendicula erroris præparat, & confirmat. vnde quia magister erro-

N n n

ris est, non tantum haereticus, sed etiam haereticus dicens est. *cap. qui aliorum.*

24. q. 3.

Item si defendat errorem & errantem, quia dicitur, qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud deum & homines, & corripietur increpatione severissima. hinc etiam quidam sanctissimus pater ait, si quis peccantem defendit, acrius quam ille, qui peccavit, coereatur. Et si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum, *sunt verba rex. in ca. qui consentit. n. q. 3. c. cum homo. 23. q. 5.*

Et aliquando plus punitur consulens, quam is qui facit. *l. virum. ff. ad Pompe. de parrii.* Et ideo medicus dans venenum filio, ut id prebeat suo patri, plus punitur, quam si ipse medicus patrem veneno necasset, *ut ibidem dicitur, & in ca. tanta. 86. dist. & ibi gloss. Item in extrava. Ioan. 22. quorum dam. in fi. de verbo. significatio. dicitur.* si quis autem damnatas haereses, vel ipsarum alteram scienter, verbo, vel scripto defendere, vel approbare praesumpserit, de fratri nostrorum consilio decernimus, ut tanquam haereticus ab omnibus evidenter habeatur, & ibi gl. hoc diffusius declarant, quae possunt videri. Et hi & quicumque haereticus si ad ecclesiam revertantur, debent recipi per episcopum, & abiurare haeresim [scripto. *ca. convenientibus. n. q. 7.*] & promittere episcopo, quod tenebunt deinceps fidem catholicam, & hoc facient publice, si publicum erat crimen. Priuatim, si priuatim erat commissum. *cap. quatuor. n. q. 7.* ubi ponitur forma abiurationis, & *in c. ego, de conse. dist. 2.* quod si post abiurationem repertus fuerit recidisse, sine vlla audientia seculari iudicio est relinquendus. *capit. ad abolendam, de heretic.* quantum tamen ad fidem & ad absolutionem in extremis non debet ei denegari, si poenitentiae signa in eis apparuerint manifesta, quia ecclesia nemini claudit gremium. *ca. adhuc instans. de poeni. dist. 3. cap. super eo. de heretic. in 6.* Non tamen dicitur relapsus, qui vnum abiuravit articulum, si in aliis delinquat, nisi errans in vno simpliciter vel generali-

ter omnem haeresim abiuraverit, *cap. actus. fatus. §. 1. de heretic. in 6.* Ille vero qui potest abiurationem haereticos acceptat, dedit, visitat, siue associat, aut dona vel munera eis donat, vel mittit, seu fauorem eis impendit, qui excusari non possit, merito debet iudicari relapsus. *§. ille. & cap. accusatus.* Hodie vero per Bullam Clementis 7. concessam anno 1333. 3. Kal. Septem. mandatur omnibus haereticis, maxime in regno Franciae degentibus, ut intra duos menses haereses abiurent. Si autem id non fecerint, seu facere noluerint, lapsis duobus mensibus tanquam in haeresim relapsi, eo ipso habeantur, arbitrio secularis potestatis animaduersione debita puniendos, etiam si publice haeresim abiurare paratos, vel ad fidem reuerti velle dicant, relinquendi. Haec sunt verba Bullae, per quae patet iudices seculares non errare, si hodie aliquem haereticum (licet volentem abiurare haeresim) igni mandent, si iuxta tenor Bullae haec faciant. declarat Guido de perpinia in *cap. 10. summe, de heresibus.* Credentes illi dicantur, qui ore proprio consentent se credere erroribus illorum. *cap. post fieri. vers. quid ergo, & cap. actione, de poeni. dist. 1. & cap. Deus quando. 24. q. 3.* Nam vnus cuiusque voluntas ex confessione demonstratur. *cap. cum pro paruulis. & ca. si qua mulier. de consec. dist. 4.* ubi dicitur, quod vnicuique propria voluntas in confessione demonstratur. *doct. in cap. excommunicamus. §. 1. & §. credentes. de heretic.* Imo etiam illi qui adorauerint, seu reuerentiam suo more exhibuerunt, vel commutationem seu consolationem ab haereticis receperunt, vel similia perpetraverunt, quae ad ritum eorum pertinent, haeretici dicuntur, ut expresse tradit Gualter. de moyse Laudano in *cap. 2. de heretic. in 6.* Nam ex factis de affectu praesumitur. *c. qui viderit, & c. sicur. 2. q. 5.* Nec enim refert factio vel verborum talia facere. *c. eximiam. n. q. 3. l. de quibus. ff. de legib. dummodo tale factum sit, quod aliquid erroris in se mistum habeat, res praedictum est. d. §. credentes.* ubi dicitur credentes eorum erroribus. Secus si de se bonum esse, ut facere elemosynam talibus, vel hospiti-

riam prebere, vel visitare eos, in quibus nil de eorum ritu expressum ostenditur: tunc si interuentu pecuniae haec fiant, non iudicantur credentes, sed potius fautores, de quibus supra. Secus si prius lapsi, & semel moniti hoc facerent, eredentes etiam dicerentur. c. accusatus. §. ille quoq. de heret. in 6. Item credentes dicuntur qui praedicationes illorum audierunt pluries, & frequentauerunt. Secus si semel, quia non videntur approbasse, quod postmodum vitauerunt. arg. c. constat. §. ca. si quis inquit. q. i. fa. q. i. l. que contra. in fin. C. de incest. nupt. §. capit. ex studiis. de presump. & illis potest indici purgatio.

Idem si libros eorum legant, per d. ca. excommunicamus, ibi. Qui autem inuenit fuerint sola suspitione notabiles, &c. Idem si libros hereticorum suspectos suscipiant, nisi eos exhibuerint, vel alio modo destruxerint. argum. c. primi. §. ca. si quis. s. q. i. §. d. cap. si quis inquit. q. i. Gubiel. §. Archid. in d. cap. 2. de heret. in 6. in tradunt. Nota tamen, quod ille qui iuit ad hereticum causa discendi, nondum tamen a fide catholica discessit, euadit mortem, & punitur poena decem librarum auri fisco applicanda: per text. in l. quicumque. §. eos vero. Cod. de heret. de mortale peccatum incurrit ratione curiositatis, & periculi. Tho. 2. 2. que. 267. refert eum. P. in l. a. num. 96. vers. 2. inferunt. C. de sacrosanct. eccles.

Articul. 2.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes piratas, a cursarios, latrunculos maritimos, & illos b praecipue qui mare nostrum a monte Argentanco vsque.

Pirata
quis dicitur.

c Piratas. Pirata Graece, praedo Latine dicitur, a nomine primi latronis, qui prius mare infestauit, a quo omnes maritimi praedones, & spoliatores piratae dicti fuerunt, v. hic. Postea declarat hic. dicendo cursarios latrunculos maritimos, piratae cursarii maritimi lingua vulgari Italicorum & Occitanorum vocatur, & sunt qui praedantur, & spoliant Christianos nauigio ve-

ctos, & tales excommunicat hic Papa, & etiam a iure excommunicantur in cap. excommunicationi, de rapto. vbi dicit Hostien. quod isti iter in anno proprio ore Pape excommunicantur, & maxime in cena domini, vnde nullus presbyter praesumere debet istos absolueret. cap. si quis. 24. q. 3. & ratio traditur, quia nauigantes & iter agentes sunt quasi miserabiles persona. P. norm. in d. c. excommunicationi. ideo ecclesia eos defendit, & excommunicat tales infestantes eosdem. Notandum est, quod tria faciunt piratam. Primum quando indifferenter omnes spoliatur, nec se restringit ad aliquam nationem, sicut meretrix quae passim omnes admittit, non habendo rationem ad homines suae ciuitatis, vel pulchros, vel ad nigros seu albos. Sed vulgo sicut os inferni neminem recusat, v. dicitur. Prouer. 30. c. Tria sunt insatiabilia infernus, os vuluae, terra quae non satiatur aqua, ignis vero nunquam dicit, sufficit.

Secundum, Intentio principalis huius piratici furoris exercendi, quae intentio iudicat omnes. c. cum ab omni. §. ibi lo. And. de vita & hone. cleri. vnde si Ianuensis intendat spoliare omnes Venetos, sed non principaliter, sed suis vacare negotiis, non est pirata. Nam id quod principaliter agitur inspicitur. l. si quis nec causam. ff. si cer. per. §. ibi plene doct.

Tertium, sic spoliare non indicto bello facit eum piratam, secus si bellum etiam indictum esset. Summa Syluestrina, in verbo, excommunicatio. 7. q. 20. Et quid si mercator miserit famulum cum mercibus in Alexandria, & is fuerit per piratas spoliatus, & captus an dominus teneatur dare pecuniam pro redemptione? Respo. quod non regulariter, quia non tenetur de casu fortuito, concludit Aegid. Bellamera, cons. 22. quidam mercator. vbi etiam dicit quid de capitaneo capto in bello, an Rex teneatur pecuniam pro redemptione illius solvere, ibi vide tu qui indiges.

b Et illos. Excommunicat hic Papa Rex an te. illos, quis Romae vicinum mare discurrunt, netur sol. & discurrendo illud, depradantur, si ergo uere pecuniam discurrerent, & non depradarent. nia pro co.

pitaneo ca-
pro ab ini-
micis.

tur etiam si animo deprædandi discurrif-
sent, non sunt hic excommunicati, quia
cogitationis poenam nemo meretur. dicit
text. in cap. cogitationis. de poeni. distinct. & hic
requirit factum, sed apud Deum punire-
tur ille, cum omnia sint eidem aperta tan-
quam dies hesternus. gl. in §. conditiones. per
illum text. in §. de verbo obligat.

ad Terracinam discurrere, & na-
uigantes in illo de prædari, mutilare,
& interficere ac rebus & bonis
suis spoliare præsumpserunt ha-
stenus & præsumunt, ac omnes re-
ceptatores eorundem, & eis auxi-
lium b dantes, consilium, c vel
favorem.

a Mutilare.] Dicitur membrum ab-
scindendo, vel debilitando. c. 1. §. 2. de cleric.
pugnari. in duell. Ioan. de Imol. in glo. mulier, in
clem. vna de homicid. Felin. in cap. cum illorum,
col. vlt. de sentent. excom. licet Panor. volue-
rit contrarium tenere ibidem, & hic pira-
ta excommunicatus non potest ab alio
quam à Papa absolui, ut infra dicitur.

Solet tamen poenitentarius maior (qui
communiter est Cardinalis) in casibus ar-
duis, & Roma pontifici referuatis, absol-
uere. gl. §. ibi Cardin. in clem. vna Romani.
§. eo tamen de electio. Minor vero poeniten-
tarius absoluit à casibus referuatis epi-
scopis.

Auxilium.] Hic latè sumitur pro
quolibet adiutorio seu favore, siue quis
mutuet pecuniã piratæ, siue alimenta tra-
dat, siue patrociniũ præstet, vel simile
quod ad eius utilitatem pertineat. l. 4. ff. ad
leg. Iulianam in aest. ibi armis, telis, equis, pec-
cunia, aliave aliqua re adiuti erunt. c. exco-
municamus. de heret. ideo dicit Jurisconsultus
auxilium dari armis, manu, clamoribus,
obiectu corporis ac plorando. l. 1. §. potuisse,
& seq. §. l. cum dominus. ff. de Senatuscon. Sylla.

Item præbendo domum, in qua se oc-
cultent piratæ. l. qui domum. ff. ad legem Iul.
de adult. vel sarcinas, aut furta, seu alia pa-
ramenta recipiendo. c. sicut. §. hi quoque. de

homicid. Socin. in reper. ca. ad audientiam. q. 65.
verf. visis. de homicid.

Item eundo cum aliquo datur auxiliũ.
Bal. in ca. vno. col. 5. de alaudis per illum rex. Alb.
in 4. parte. statuto. q. 32. Corser. in sing. incip. au-
xilium. & dicitur auxiliũ ab augendo,
quia per ipsam aliquid augetur, nam sicut
terra auxiliatur frugibus, sic qui opem
præbet auxiliatur ei, cui præbet. Saly. in l.
vna. col. 4. num. 22. C. de r. pro. & sic quando
auxilium prohibetur, vel punitur simpli-
citer, non ratione certi actus, tunc genera-
liter sumitur. & latè, secus si respectu certi
actus. vt ad homicidium, vel aliud malefi-
cium committendum. Baro. in l. furis. §. opo-
ff. de furis. Angel. in tractatu de malefic. in glo.
Andream auxiliatorem, de Felin. in cap. sicut
dignum. de homicid. plene Hippoly. in pra-
ctica sua. §. constans. numer. 65. vbi dicit nun-
quam puniri auxiliatorem non sequuto
delicto, per text. in l. sepe. in fin. Ibi nec con-
silium habuisse nocendi, nisi & factum se-
quutum fuerit. ff. de verb. significat. vbi scripsi
glos. in l. sed & diuorij. §. ibi Dy. verum anor.
Bald. in l. 1. colum. 3. in quarta oppo. C. de ser. fu-
geni.

c Consilium.] Dicitur quædam pro-
babilis persuasio debito tempore, alij infi-
nuata. teste Bal. in l. 1. col. 2. C. de iudic. liber. &
requirit quandam maturam deliberatio-
nem. Oldr. conf. 44. queritur, & potest se ha-
bere dupliciter, vno modo prout quis in se
deliberat, & deliberando eligit, alio modo
prout quis alteri cõsultat, vt aliquid faciat,
& ita capitur hic, vt sentit. Bar. in l. sepe. §. ibi
dixi. ff. de verb. sign. Socin. in reper. ca. ad audien-
tiam. §. sequitur. q. 77. de homicid.

Notandum est tamen, quod in quibus
casibus debet puniri dans consilium, auxi-
lium, & favorem, debet intelligi, vt mitius
puniri debeat, quàm is qui fecit delictum.
Saly. in l. 1. colum. 7. Cod. de raptu. C. pol. conf.
27. requisitus. col. vltima, & etiam debet intel-
ligi vt teneatur tunc eadem poena in casibus,
in quibus à iure communi teneretur
eadem poena, videlicet si dedisset causam
mori, & quando non esset nudum consi-
lium, vel auxiliũ, secus si esset nudum.
Hippol. sing. 15. statuta. & in l. si. nu. 52. cum seq. ff.
ad legem.

ad legem Corn. de sicca. Et in Leiusdem. col. 1. ibi
lem. fallit in c. Relicis, Et ibi Ioannes Monach. de
penis. in 6.

Articulus
terius.

Item excommunicamus & ana-
thematizamus omnes qui in ter-
ris suis noua pedagia & imponunt
vel prohibita exigunt.

Pedagia. Dicitur quae dantur à
rascantibus per loca, in quibus sunt coa-
lita, à pede dicta.

Guidagium datur pro conductu secu-
roperterram alterius habendo. glo. Et doct.
in super quibusdam. Et praeter ea de verbo. signi-
ficat. & haec duo vocabula sunt ex communi v-
erborum hominum introducta potius quam La-
tina, hoc à vulgari idiomate dicitur à gui-
de inde guidagium. Vectigal verò dicitur
id quod praestatur pro rebus, quae vehun-
tur. glo. in l. v. ff. de public. Et vectigal. Hodie
ex communi vsu loquendi vectigal peda-
gium vocamus, etiam nulla potest colligi
differentia inter haec, teste Luchar. in capit.
quoniam de censibus. in 6. sequitur do. Ioann.
anson in consuetud. Turco. in rubr. Des droits

Pedagia
quare in
uentia sue
re.

de peage. art. 1. adhuc quod est eadem ratio
prohibitionis in gabella, sicut in pedagio.
prout consulti Cornel. consi. 199. circa. col. 2. vol.
Et ab initio fuere inuenta pedagia, eo
quod solet negligi, quod commune est. Et
in l. de satisfactione. in 3. Et penult. ff. de excusa-
tione. Ideo viae & alia loca publica negligebantur,
quare fuit concessum vni, videlicet principi, ut
quicquam reciperet, id quae exponeret, tam ad
instructiones pontium, quam reparationes viarum,
& pro defensione fidei, ac patriae, vel alia simili
iusta causa, ideo is qui pedagium recipit, supra
dicta facere tenetur ac seruare soluentem
intra iurisdictionem suam, & districtum
in persona & rebus, alioqui tenetur ad
satisfactionem plenariam, si ea causa datum
fuerit. Hostiens. in summa de censibus. Et ex
quibus causis. ver. sed nunquid sine causa, quem
sequitur Guido Pape. consi. 65. viso themate.
estum. 1.

Notandum est quod ius civile nouant
vectigalium & pedagiorum impositione

exofam habuit adeo, vt nulli vectigalia no-
ua inducere permiserit. C. vectigalia noua
institui non posse. l. 1. Et per totum. imo si quis
vectigalia noua imposuerit, iure ipso in-
centum aureis cum infamia punitur. l. v-
na. ff. ad legem Iul. de ambitu.

De iure verò canonico donec satisfacere-
rit, communionem caret Christiana. capit. si
quis Romiparas. 24. quaest. 3. cap. immouamus. de
censib. cap. quamquam, illo tit. in 6. & hic ex-
communicatur à Papa propter criminis
atrocitatem, etiam subditis consentienti-
bus. Ratio est, ne domini exhauriant pe-
cuniam subditorum, & oppressiones sub-
ditis faciant, quae etiam fieri potest, si au-
geantur pedagia imposita, & noua tunc
dicuntur. per l. vectigalia. ff. de publica. Et
Etica. quia quod iuris est in toto, & in par-
te. ca. pastorales. Et item cum totum, de offi. deleg.
vulgata. que de tota. ff. de reuendi Salice. in d.
l. vectigalia facit. l. haecenus, in si. ibi, neq. autem
ampliare posse. ff. de usufruct.

Fallit quando pedagia imposita exige-
rentur, quia hi exigentes non comprehen-
duntur per hoc verbum noua pedagia im-
ponunt. Nam postquam non conueniunt
verba, nec dispositio. l. 4. §. ius. ff. de dam-
nifect. & indemnitatibus. Et si praedicta. de elect.
in 6. dictamen. quod si exigatur sine caus-
sa vera vel putatiua hic comprehenditur
in verbis vel prohibita exigunt, & tunc est
atrox crimen: & si cum armis exigatur,
punitur lege Iulia. de vi publica. l. si. ff. ad l.
Iul. de vi publica. si sine armis, poena l. Iuliae
de vi priuata, nota in l. pen. Et si. ff. ad leg. Iul.
de vi priuata. si vero ex iusta causa sit indi-
ctum, vel est iustus error, tunc crimen non
contrahitur, si secundum legem vel priui-
legium exigatur. Bal. consi. 289. Quia con-
suetudo. col. 2. in 4. vol. veruntamen si pu-
blicanus male exigat, quia de illis de qui-
bus non erat consuetum, tunc poena capi-
tali de iure civili punitur. l. vniuersi. C. de ve-
ctiga. Et commissis. si vero plus (vt frequen-
ter fit) exigat, quam licitum erat, tunc pu-
blicanus exilio punitur. l. si. C. noua vectigal.
vel alius, vt in l. §. dixerit. ff. de publica non ta-
men excommunicatur hic redixi.

Secundo fallit in Imperatore & Rege.

N n n 3

cap. super præterea de verb. significati. cap. imo-
 u. an. de censibus. de Rege Francie, quod
 noua vectigalia imponere in suo regno
 possit, firmat Salyc. in l. vectigalia. C. no. u.
 vectigalia. Bertach. in tract. de gab. in prima par-
 te. q. 1. Ioan. Feral. in tract. de iuribus regis Fran-
 cie. in 7. privilegio. Iacob. Bonaud. in suo pan-
 genico suo post tract. contra rebelles regum. lo. de
 terra rubea. & Chassa. in consuet. Burgund. in
 rub. des iustices. §. 4. Numer. 23. vnde Philip-
 pus Valesius, cum pecunia ad paranda
 bella eidem non sufficeret, vectigal salis
 imposuit, videlicet, ut nemo vnus sal ven-
 dere sine eius mandato posset, quod etiam
 hodie penditur, vt videre est per Gagui-
 num, in vicia Valesij, lib. 8. vers. inter. cor. que.
 &c. Simile salis vectigal, Ancus Martius
 Romanorum rex apud Romanos indu-
 xit, vt in eius vita comineretur, vino quoq; im-
 positum nouum vectigal per Carolum
 quintum legimus, apud eundem Gagui-
 num lib. 9. vers. est præterea. Potest etiam
 Delphinus, vbi supremus est, & iura Im-
 perij habet in Delphinatu, noua vectiga-
 lia imponere. teste de Ripa in li. 2. resp. cap. 28.
 Allobrogum idem in alio principe non
 recognoscente superiorem, vt plene con-
 suluit Deci. cons. 524. procedenda, non pote-
 runt tamen isti indicare, nisi ob necessita-
 tem, vel vtilitatē publicam, alioquin pec-
 cant, teste Ioan. Fabio in d. l. i. in fin. Sed cum
 iis poterit etiam rex in suo regno conce-
 dere iura vectigalium. Barro. in l. si publica-
 nus. §. fin. ff. de public. Berb. in tractat. de gabel.
 in 1. parti. que. est. 2. & Specul. in tit. de possessionis.
 §. 2. versic. quid de colligentibus. vbi Ioan. And.
 dicit in addi. incipien. super quibusdam, quod
 concessio facta per principem de nouo
 pedagio in loco grauato pedagijs hoc ta-
 cito per impetransem est subreptitia, &
 non valet, quia si princeps sciuisset locum
 iam esse oneratum, non concessisset, vel
 non ita de leui. capit. postulasti, de rescriptis.
 Et etiam rex potest prohibere, prout facit
 Ludo. 12. in sua ordina. ne quis in suo re-
 gno indebitas exactiones faciat, alioqui
 ad duplum exigentem puniri voluit, & ibi
 dixerationem propter timorem conspira-
 tionis, metus, & compulsionis. Nam talis

impositio posset inducere perturbationē
 vel diminutionem collectarum (quas ta-
 lias vocant) & etiam quia interest regis
 subiectos habere locupletes. §. si. insti. qui-
 bus ma. non licet, etiam eius interest dictos
 subditos liberos esse & Francos, iuxta no-
 minis allusionem, sic consuluit Lafon cons. de
 communitas. col. 4. num. 5. in 3. vol. quia ista
 impositio est de iure regaliorum, vt in vlti-
 fetid. que sint regalia, etiam si baro vela-
 lius dominus indigeat, tamen ob hoc plus
 solitos grauare subditos non poterit. Flo-
 ria. in l. si filius. 2. p. primo. ff. de heres. ideo
 consuetudo vel prescriptio non iuuat com-
 mites, vel alios dominos, quia quando Ba-
 ro vel alius potens vnus est aliquo iure
 prætenso super non potentem, & maxime
 quando arretat, vel arretari & ignorari
 facit, sine cause cognitione, præsumitur
 extorsio, & violentia, vel clandestinitas. ff.
 si. pen. ff. quod iuris causa. hoc expressit
 Guido Pape in cons. 65. viso obnate. coll. a. alle-
 gando. In in cap. bone. 2. de postul. p. nec. & loann.
 Fab. in l. si certis annis. C. de pact. & §. que. q.
 3. circa finem, vers. illud autem, nota insti. de
 actio. & tunc non sufficit prescriptio, vel
 consuetudo longissima, etiā quinquaginta
 annorum quia est violenta, vt dixi, & sic
 non debet manentem in illa possessione,
 quæ est irrationabilis, & inductiua esset
 peccati, quia abesset bona fides. c. vigilanti-
 & c. ff. de prescript. in archiep. v. nulli iudicium
 in princ. collatio. 9. & ideo requiritur præ-
 scriptio ceterum annorum, Guido Pape cons.
 150. viso ad plenion. col. 2. & seq. quod est
 notandum cōtra dominos locorum multa
 iura super subditos sibi vsurpantes, vt in
 his vsurpatis per iudices manentem non
 debeant. [Vide Lucam in l. error. col. vlt. C. de
 diuersis offic. lib. 12.]

Item excommunicamus & ana-
 thematizamus omnes falsarios, &
 bullarum, b
 a Omnes falsarios.] Tria in falso iura
 requirunt, primo dolus. l. i. in prin. ff. ad le-
 gem Cornel. de fal. §. item lex Cornel. insti. de
 public. iudic. glo. in cap. ad falsarios. non. de crim.
 fal. i. homines. & seq. 22. q. 2. Secundo muta-
 tionem

ationem veritas. *tex. in authent. de instr. caute-
la. & fide. in prin. c. l. quod si falsum. ff. de fal.
Tertio requirunt, vt falsum alteri noceat.
g. sing. in l. damus. c. ibi addidi. C. ad le. Cornel.
de fal. de iur. Neapolit. q. vlt. Lanfranc. in rep. ca.
quoniam in verb. restitum de positiones. col. 6. in
magno. vol. de prob. & sic patet quid sit fal-
sum, nam est immutatio veritatis dolo fa-
cta, & sic falsarij illi dicuntur quo ad hunc
tex. qui dolo immutauerunt veritatem in
litteris apostolicis, & illi sunt excommuni-
cati, nec possunt ab alio quàm à Papa (nisi
in mortis articulo) absolui, siue sint laici,
siue clerici. *cap. ad falsarium. de cri. fab. vbi
vult propter hoc falsum, clericos esse de-
gradandos, & curiæ seculari tradendos.*
Hodie per legem regni pena falsi, etiam
extra litteras apostolicas, est mors, quando
falsum commissum est in iudicio, siue per
notarios, siue per testes, & sic ordinatum
extitit per christianis. *d. nox. regem Francis-
cum, ad tollendas omnes falsitates, & ad
inducendum terrorem deponere falsum in
volentibus, v. d. xi. in dicta ordin.**

*Bulle que
dicatur.* **Bullarum.** Bulla aurea erat olim
insigne triumphantium, quam in trium-
pho Romani præ se gerebant, inclusis in-
tra eam remedijs, quæ crederent aduersus
inuidiam valētissima, hinc deductus mos
apud Romanos fuit, vt prætexta (quæ ma-
gistratum erat) & bulla in vsum nobiliū
puerorum usurparetur ad omen, & vota
conciliandæ virtutis, ei similis cui primis
in annis munera ista cesserunt, & hæc bul-
la, *teste Macrob. in Saturnal. erat rotunda in
cordis figuram formata, quam ante pectus
annectabant à collo, vt bullam insipientes
ita demum se homines esse cogitarent,
si corde præstarent. Romani deposita ado-
lescentia eam exuebant, à cuius rei specie
quidam tumor aquæ, quæ cito nascitur,
& repente que decedit, vocatur, homo etiam
bulla est, quia vita hominis similis bullæ
fluxa videlicet, & caduca.*

Bullæ etiam dicuntur ornamenta, qui-
bus singula decorantur. *Calphurn. in Buc. Al-
ternat vitreas lateralis cingula bullas. Ho-
die vero, quia literæ Roma. Pontif. ornan-*

tur plumbo. Ideo illæ literæ sic plumbo de-
coratæ dicuntur bullæ. Nam plumbum in
litteris pendens vocatur etiam bulla. *c. licet,
ibi vt falsa bulla falsis litteris apponatur, de cri-
fal. gloss. in negu. cancel. 14. & Papa eo vtitur
bulla plumbea, non aurea, vel argentea, ne
propter pretiosum metallum detur occa-
sio furandi. gloss. in verb. aurea bulla. in Clem.
vna. in fi. de iur. iur. vbi dicit Imperatorem
vti bulla aurea posse.*

Seu litterarum Apostolicarum
c & supplicationum d gratiam vel
iustitiam e concernentiū per Ro-
manum Pontificem vel vicecan-
cellarium seu gerentes vices corū,
aut officiū vicecancellarij S. R. E.
de mandato eiusdem Romani Pō-
tificis signatarum, aut sub nomine
f eiusdem Romani Pontificis seu
vicecancellarij, aut gerentium vic-
cem prædictorum, signantes sup-
plicationes, easdem extendentes
g capitulum ad falsariorum cum
omnibus pœnis in eo contentis
ad falsificantes, seu mutant sup-
plicationes per nos, seu de man-
dato nostro signatas, & datatas si-
ne nostra datarii nostri licentia.

c Apostolicarum. Et sic committens
falsum in bullis Papæ est excommunica-
tus: sic is qui in alijs litteris apostolicis. Nā
multæ sunt, non tamen procedit in litteris
legati, vel delegati Papæ. *Panorm. in c. olim.
de rescript. licet debeat puniri, non tamen
excommunicatur hic, quia dicitur hic fal-
sarios litterarum apostolicarum. Ergo si
falsum aliquis fecerit, in litteris regis, vel
alijs punitur, non tamen est excommuni-
catus. c. ad audiendum. de cri. fals. & quando
agitur de falso facto super magno sigillo
regis solus cancellarius in Francia cogno-
scit, teste d. Rufeo. in 17. privilegio iuris regalis.
In magno tamen consilio fuit hoc an. 1536.*
in mcafe

in mense Februario, prolatum arectum, pro quodam clerico, qui in regis sigillum falsum commiserat, & in secretarij signū, vt gaudere posset adhuc priuilegio clericali, quamvis esset coniugatus. Et falsum dicitur etiam quis committere, quando quis plurimum vnius bullæ mutat, & alteri applicat, vel quando filum, & aliis modis, de quibus in capitulo licet, de crim. fals. lmo si aliquis hodie addat vnam literam literis Apostolicis, aut vnum punctum, vel corrigat extra officiales curiæ Roman. est excommunicatus, nec potest absolui ab alio quàm à Papa. Hostien. in summa. de crimin. fals. §. qualiter committitur, vers. sed hodie, & falsare lo fiat, est falsare literas apostolicas, & propriissimè, sicut illud in quo tota consistit virtus, & substantia. Verba sunt collecta in capitulo ad falsarios. colum. a. de crimin. fals. vide Panor. in capitulo. ex parte. de fid. instrument. vbi concludit quod in bulla vel aliis literis apostolicis defectus vnius literæ non vitiat, vt si quis impetret ecclesiam sancti Pancratij, & in bulla dicatur sancti Pancratij, non minus dicitur valere, quod est notandum, quia sepius de hoc vidi dubitari

d Et supplicationum. Quas vocamus signaturas, per quas Papæ supplicamus, vt conferat beneficium, dispense, vel aliud faciat, & communis incipiunt, Beatisime pater, &c. vel pater sancte, vel dignetur S. V. & expediuntur in papyro. [Dixi in mea praxi beneficiaria.] Bulla in pergameno, & in hac supplicatione non apponitur plumbum. In bulla sic non procedit quod hic dicitur, quādo quis impetrat literas etiam à Papa suggesta falsitate, vel tacita veritate, quia talis non est excommunicatus, per hæc verba bullæ huius, sed commodo literarum carere debet. ca. sedis. c. ex tenore. §. c. super literis, de rescriptis. quia veras literas impetrat, licet falsum dicat, nec talis propriè dicitur falsarius, ideo hac pœna non coercetur, nec timeat falsarios istum absolueri.

e Gratiam vel iustitiam. Illa rescripta dicuntur continere gratiam, quando

Papa confert beneficium, seu mādāt conferri, vel concedit illud ad quod de iure non tenebatur. nota in c. gratia. de rescriptis. in 6. dixi in glosa. gratiam. in forma mandati in concordā. in additionibus nouis, quæ sunt littere gratiæ.

Iustitiam verò continere dicuntur, quādo concessa continent iustum & honestū. Nam illa verba sonant petita & concessa continere ias commune. Cald. cons. vlt. rubr. de rescriptis. Idem si dicatur in supplicatione, aduersarios indebitè contradicere, quia denotat, quod supplicans petit iustitiam, vt ex forma commissionis apparet. Barb. in rubr. de rescriptis. col. 2. & aliæ regulariter litteræ quæ ad lites impetrantur. Doct. in ca. super literis, §. c. postulasti. de rescriptis. Rescripta etiam gratiosa possunt continere iustitiam, vt si promotus sine beneficio datur literæ cum secendum apostolum, vel in forma communi vocatæ, & hæc iustitiæ vocantur, quia iustum est prouideri ordinato sine beneficio, ne in opprobrium cleri mendicet. c. diaconi. in 5. dist. 93. §. c. cum secundum. de preb.

f Aut sub nomine. Et sic signantes supplicationes nomine Papæ vel vice cancellarij, aut gerentis vicem, sunt excommunicati vt hic, quia cum debeāt signari à Papæ, vel mandato eius ab alio, si non fiat, falsum dicitur, ideo punitur sic faciens vt falsarius, & excommunicatur hic, & tales non possunt ab alio absolui, quàm à Papæ.

g Extendentes. Mutas supplicationem, quam dicimus signaturam, vel falsificans eam à Papæ seu eius mandato signatam, sine licetia eiusdem pontificis est excommunicatus, & debet puniri omnibus pœnis contentis in d. cap. ad falsarios. de crim. fals. Nam hodie propter dulcedinem beneficiorum sapius fabricatur in beneficiis falsum, vt quotidie video agitari in palatio, & plus in illa materia quàm in alia. Deberent ergo iudices, maxime Doctores Senatores, tollere acriter tales puniendo vt cederet ceteris in exemplum, ideo prohibetur hic. Olim excommunicabatur, qui litteras ab aliis quàm à Papæ officialibus recipiebat.

cupiebat. *e. dura de crimin. fal. sed gl. & doct. dicunt illud c. non seruari in curia.*

Item in eis qui falsam Regis Franciæ eudant vel fabricant monetam, & qui extra regnum prædictum eam emunt, & in regno exponunt, nã excommunicati sunt, & absolutio Papæ referuatur, in *extrauag. vna de crim. fal. in extrauag. Ioan. 22.* sed non est de casibus referuatis in coena domini, vt vides hic.

Articulus
quomus.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos *a* qui equos *b* arma *c*,

a Omnes illos.] Alia hic excommunicatio profertur contra ferentes arma ad Sarracenos, vel alia quibus possunt oppugnare Christianos, ita prohibuit conciliū Lateran. *vt patet in c. ita quorundam, de Iudeis.* & ratio est propter fidem tuendam, cuius Papa tanquam Christi vicarius est caput. *c. i. de transl. episc.* alia ratio ponitur in *extrauag. prima, de Iudeis in communibus:* quia Christiani opprobrium Christo illatum in terra hereditatis suæ, totis viribus vindicare debent, & tamen potius iniuriatoribus fauent, & degenerantes miserabiliter à statu fidelium famæ propriæ immemores, & salutis obliui, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium hæc faciunt. *d. extrauag.*

b Equos.] Siue sint in cursu velocissimi, siue veredi, id est vchentes redam. *l. c. de cursu public. lib. 12.* Siue alij, cum hic generaliter loquatur. Et de natura equorum qui prælagunt pugnam, & amissos lugēt dominos, lachrymasque interdum desiderio fundunt, licet videre per Plinium *li. 8. c. 42.* vbi narrat de equo Bucephalo Alexandri, qui regio instructus ornatu neminem alium quam Alexandrum recepit in sedē, alios passim reiiciens, cui defuncto rex duxit exequias vrbeinque tumulo circumdedit nomine eius. Aliaque ibi mira de equis citantur, quæ videri possunt, & quod hincitum illius, qui contra eum vult pugnare, cognoscit, teste Aristotel. *in li. de natur. anim. lib. 8. cap. 24.* & quomodo boni equi di-

gnoscantur tradit Virgil. in *Georg.* Argutumque caput, breuis aluus, obelæque terga. & Pet. de Crescentiis in *lib. de commodis ruralium. 9.* vbi etiam tradit infirmitates equorum, & curam illorum. Quatuor in equo esse inspicienda tradit Isidorus, in *lib. Etymolog. 12. cap. 1.* quæ prosequere, vt ibidem per eum.

c Arma.] Quorum appellatione hic comprehenduntur nedum arma offensibilia cuiuscunque generis, sed etiam defensionis, vt pote scuta, cassis, galeæ, lorice, plateæ, diploides, & similia. *gl. in extrauag. Quorundam de Iudeis, in extrauag. Ioan. 22. facit. l. 3. §. armis. ff. de vi & vi armata.* etiam iustes & lapides machinarum non ædificiorum hic prohibentur, cum etiam armorum appellatione veniant. *l. armorum. §. ibi dixi. ff. de verb. signif. & etiam quia per ea oppugnantur Christiani, igitur venient armorum appellatione, licet alias contrā, vt dixi in d. l. armorum.*

Notandum est quod nobiles & alij qui possunt portare arma non possunt ea portare in Palatio. *Bald. in §. si quis rusticus, de pace tenend. eius viol.* hodie in locis vbi litigatur, & sic coram iudicibus non possunt portari arma. *text. in l. qui d. lo. §. non qui cum telo. ff. ad legem Iuliam de vi public. hanc in l. prima, illo. in.* & seruatur in hoc tenatu & aliis, vt nullus intrare audeat cum armis locum quem Parquetum vocant.

Ferum, *a* filum ferri, stannum, calybem, *b* omniaque alia metallorum genera *c* atque bellica instrumenta, *d* lignamina, *e* canabum. *a Ferrum.*] Factum, siue infectum. *l. 2. C. quæ res ex porta. non deb.* quod est intelligendum quando ad offensionem vel defensionem conferre posset, secus si de alio, vt gladij ad incidendum pennas, vel panē, nisi tot portarentur, quod possent in aliud genus armorum conuerti. *Siluest. in sua sum. in ver. excommunicatio. 7. q. 21.* & quia est eadem ratio & conditio omnium particularium, ideo inde finita equipollet vniuersali. *teste Dy. in proc. reg. 6. in 2. q.*

b Calybes.] Calybes populi sunt in Ponto iuxta Termodontem fluvium ut Plinius & Strabo testantur: hi nudi ferrum effodiunt. Verg. India mittit ebur, molles sua thura Sabei, at Calybes nudi ferrum. Aliquando verò ponitur pro ipsa ferri materia, ut hic, vel pro instrumento ex calybe facto. Virg. valnificosque calybs, & Luca. calybem ironosque in omordit.

c Metallorum genera.] Quæ sunt septem, videlicet aurum, argentum, electrum, æs, stannum, plumbum, & quod domat omnia ferrum, teste Isid. lib. 6. etymolog. c. 16. & seq. & Lu. de pœna in rub. C. de metal. lib. 11. & dicitur à metallo, quod est scrutator, siue inquiri, quod spes sit vna vena inuenta, alterius inquirendæ & inueniendæ. Plinius auctor est lib. 33.

d Bellica instrumenta.] Ergo quæcunque bellica instrumenta hic prohibentur siue sint bombardæ, siue colubrinæ, balistæ, arcubalistæ, spingardæ, siue alia tormentorum genera, quorum meminit Crapal. lib. 2. de partibus edium.

e Lignamina.] Exponit gl. in d. extra. uag. vna de ludæis, esse ligna galearum, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt. d. c. ita quorundam & comprehenduntur omnia ligna quibus fieri possunt naues, galeæ, & machinæ offensiuæ, vel defensiuæ, secus si ad comburendam. gl. ibi.

Funes, & alia prohibita deferuntur f. Saracenis, Turcis, & aliis Christiani nominis inimicis quibus Christianos impugnant, g. nō obstant. quibusvis priuilegiis h. & concessionibus quibuscunque principibus aut dominis, seu priuatis personis, per nos & sedem prædictam hactenus forsitan concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari. i.

f Deferunt.] Siue patronus nauis fieri, & scilicet deferat, siue mercator, qui ad Turcas conuocit illa arma sunt hic ambo

excommunicati, etiam si mercator non iuret, sed mitteret. *tex. in c. significauit, de iudæ.* quia est eadem ratio prohibitionis, & qui per alium facit, ipse facere videtur, *per regulam iuris.* Secus, si patronus fuerit ignorans. Item etiam non procedit, quando causa necessitatis Christianus venderet ensam suam Turcis propter famem, aut aliam necessitatem, tunc non est excommunicatus. Nam prohibetur deferri causa venditionis, vel alienationis, sed hic non deferretur ea causa, sed tuitionis corporis. Ideo postea necessitas facit licitum, quod aliàs erat illicitum. *cap. si quis propter de furtis.*

g Impugnant.] Seu impugnare possunt idem iudicatur hic de potentia, sicut de actu, dicitur in simili in *pro. in. de Augusto*, qui dicitur, eo quod auget, vel augere debet. Et idem in matrimonio dicitur *ibi. gl. in verbo Augusti.* Multa similia adducere possem, nisi breuitatem quaererem.

h Non obstant. priuilegiis.] Non derogatur hic priuilegiis Venetorum, qui à Papa Martino habent priuilegium deferendi merces, & victum ad Saracenos, sed arma, vel alia supra prohibita deferendi non vidi eisdem concessum priuilegium, & si esset, hic tollitur, *de hac clausula vide. *text. in cap. clericis, in fin. de immunita. ecclesiarum. in 6.**

i Suffragari.] Et sic non obstante priuilegio excommunicantur hic deferentes res prohibitas ad Saracenos, sed lex civilis capitis pœnam eisdem cum bonorum proscriptione imponit. *l. 2. C. quæ res exportari non debeant, ubi dicitur: Perniciosum namque Roman. Imperio & proditioni proximum est, barbaros (quos indigere conuenit telis) eos ut validiores reddantur instruere. Eadem pœna statuitur aduersus eos qui docent barbaros & Turcas facere naues. l. si. C. de pœn.* Et notandum est quod supra expressa ad eosdem prohibentur deferri omni tempore, siue pacis, siue belli. *Et ibi ponderat. Pan. in c. significat. de iudæ.* victualia verò & merces prohibentur ad Sarracenos deferri tantum tempore belli, ac omni.

ac omni consilium impendi, & aliud sub-
sidium. c. quod olim, de Iude. [nisi pro capti-
uis redimendis: nam merces & victualia,
etiam tempore belli non prohibentur: se-
cus in armis. Doct. in cap. significavit, de Iud.
Summ. angel. in verbo excommunicatio. s. in 21.
causa. Et Capyn. in dec. Neap. quest. 150. Fallit
in Soldano ad quem omni tempore pro-
hibentur etiam victualia deferri, quia ille
solus occupat terram sanctam, ideo eccle-
sia cum bellum videtur habere perpetuum,
sitamen Turca possederit, idem dicam.
De iure canonico iis quibus prohibita de-
ferunt, alia poenae imponuntur. Prima est
excommunicatio ut hic. Secunda quod
ab alio, quam a Papa absolui non possunt,
vel de eius speciali mandato quod de faci-
linon praebet. teste Pator. in d. c. quod olim. in
fin. Tertia, quod serui efficiuntur capti-
tium, etiam si Christiani fuerint, contra ea
qua dicat Bart. in l. hostes. ff. de captiuis. &
dict. Boer. in §. i. de consuet. iuris status perso-
in consuet. Biturig. vbi dicit iura seruitutis
& captiuitatis inter Christianos locum
non habere, sed speciale est in hoc casu.
Quarta, sunt infames & sic omnibus poe-
nis, quibus infames affliguntur, hi puniri
debent. Quinta, sunt inextinguibiles, tam acti-
ue quam passiuè: quia nec ipsi de bonis
suis disponere possunt, nec aliquis eis re-
linquere, vel aliqua legata facere, vel do-
nationes. Sexta, ad succedendam sunt in-
habiles, tam ab intestato quam ex testa-
mento. Septima, ad publica non possunt
admitti officia, vbi ibidem habetur. Octaua,
Omnes actus legitimi sunt eisdem inter-
dicti de quibus in regula dicitur legitimi, de reg.
in sexto. Nona, Omnia bona eorum sunt
confiscata. Vltimo, quia diebus domini-
cis publice excommunicati nunciari de-
bent. Haec poenae deferuntur in extrauag.
prima, de Iude. in communibus. Alias qui-
libet videre poterit per discursum iuris &
hic addere.

Arinal. Item excommunicamus & a-
nathematizamus omnes impe-
dientes seu inuadentes victualia,
& seu alia ad usum Rom. curiae ne-

cessaria, adducentes, vel qui ne ad
Romanam curiam adducantur, vel
deferantur impediunt seu pertur-
bant, vel qui talia faciunt vel de-
fendunt, cuiuscunq; fuerint ordi-
nis, b praeminentiae, & conditio-
nis d & status, e etiam si pontifi-
cali, regali, reginali aut alia quavis
ecclesiastica vel mundana praeful-
geant dignitate.

a *Victualia*] Victus & victualium
appellatione continentur, quae esui, & po-
tuit, cultui quoque corporis, quaeque ad
viuendum homini necessaria sunt, vestem
quoque victus habere vicem Labeo ait,
caetera quoque quibus viuendi curandiv
gratia corporis nostri vtimur, ea appella-
tione significantur. l. verbo victus. §. seq. &
ibi dixi. ff. de verb. sign. & ideo postea decla-
ratur in text. seu alia, &c.

b *Ordinis*.] Siue sint proceres, siue de-
curiones, senatores, scabini, vel alij similes.
l. i. §. sed & si feruus, in gl. ordinum. ff. de ven. in-
spicien. vel ordinis intellige siue maioris, si-
ue minoris, siue fuerit clericus primae ton-
surae, siue acolytus, siue subdiaconus, dia-
conus, vel presbyter, vel alterius ordinis,
quos tradit Host. in summ. de ordin. ab episcopo
qui renunc. episcop. §. i. vbi dicit nouem esse
ordines clericorum, sicut sunt nouem ordi-
nes angelorum, Praepos. in capit. clericos. 21.
distinct.

c *Praeinentia*.] Ecclesiastica vel
mundana, etiam si Imperiali praefulgeat
dignitate, gl. quibuscumq; in cl. i. de Iud. & hoc
declarat infra, & forte hic imperator non
est expressus, ne arbitretur Papam istud
facere in odium suum, sed dignitatem re-
galem expressit, quia plures sunt reges, &
vnus Imperator, ideo noluit eum nomina-
re, per nor. in ca. cum omnes. de constit.

d *Conditionis*.] Siue sit laicus, vel cle-
ricus, ex vi verborum hoc declaratur, per
gloss. in verbo, conditionis, in extrauag. ad re-
primendam, quomodo in l. se maiestas. crimine

procedat, siue fuerit masculus, vel femina, maior, vel minor, dummodo doli capax. c. 1. de deli. puero. §. pupillus, in fit. de inuill. stipula. Idem dicitur, in cap. fundamenta, in fin. de elect. in 6. siue fuerit miles, siue non: siue diues, siue pauper: siue magnus, siue non. gl. in verb. conditionis. l. presentis, in prin. C. de his qui ad eccles. confugi.

c *Status.* Nobilis, siue vilis: seruus vel ingenuus. gl. in verb. status, in extraua. ad reprimendam. Et tres sunt mundi status. Ecclesiasticorū, nobilium & plebeiorum. Et quando rex uult habere collectas, mandat gentibus trium statuū, ut imponant eas, & quomodo conuocentur tradit. d. Chassa. in procem. consuet. Burg. in gl. Les gens des trois estats. de literis status scribit Benedictus in repe. capit. Rayn. in verbo testamentum. n. num. 22. de testamen. Ego ipse scripsi in illa ordinatione regia prohibente literas status dari.

Articul. 7.

Item a excommunicamus & anathematizamus omnes illos qui ad sedem apostolicam venientes & recedentes b ab eadem nec non omnes illos qui iurisdictionem ordinariam vel delegatam aliquam non habentes, in eadem curia morantes temeritate propria rapiunt, spoliant, & detinent aut proposito deliberato verberare, mutilare vel interficere presumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

a *Item excommunicamus.*] Probat in c. si quis Romipetas. 24. q. 3.

b *Recedentes.*] Priuilegium datum ad eundem, censetur datum ad recedendum. & ad morandum. ca. quia diuersitatem, de concessione. preb. c. statutum. §. praferendo, de rescrip. in 6. dixi plene in prin. schol. in a. u. b. habita. C. ne fil. pro patre. Idem dico in saluo cōductu. in prac. mea rub. de securitate. & sic excommunicantur primo hi qui rapiunt venientes ad sedem apost. propria temerita-

te, secus ergo si iuste, utpote, si ueniens ad sedem apost. aliquem occideret, & iudex eum caperet, non incidere in hanc excommunicationem, quia non facit temerè. l. eum quem. ff. de iud. c. eum qui. de preb. in 6. Secundo qui rapiunt, propria temeritate à curia Roman. discedentes. Tertio illi, qui iurisdictionem non habent. tamen capiunt morantes in curia Rom. Quarto qui praedictos spoliant. Quinto qui eos detinent. Sexto qui eos verberant. Septimo. qui eos mutilant. Octauo. qui eos interficiunt. Nono. qui hac, vel alterum istorum fieri faciunt, vel mandant. Nota tu presbyter, & horum absolutas neminem.

Item excommunicamus c & a. *Articul.*

nathematizamus omnes temerè mutilantes, verberantes, vulnerantes, interficientes, capientes incarcerantes, & detinentes patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, eorumque mandatores.

c *Item excommunicamus.*] Probat in c. de penis quòd si quis verberauerit episcopum, vel occiderit, tenetur ut hic dicitur, quod est intelligendum quando temerè, ut hic, & in d. clem. dicitur, suadente diabolo, ut in c. si quis suadente. 17. q. 4. secus si ignoratè, quia inuenit eum laetatum, vel de nocte sine lumine, tunc si praefectus vigilum, vel seruientes eum capiant, non sunt excommunicati, ut hic, quia episcoporum est deo seruire, & dei personam induere, & non diaboli, qui in multas se transfert figuras. not. in c. cum ad decorem, de vita & honest. cleric.

Secundo etiam non procedit, quando aliquis se defendendo percussit episcopum, quia tunc non dicitur facere iniuriosè, vel temerè: ut dicitur in c. eum qui, de preb. in 6. si. ut dixi de scholaribus in a. u. b. habita. C. ne filius pro patre. ubi prohibet fieri aliquam iniuriam scholaribus sine causa, ex causa non, uidelicet si scholares aggrediantur aliquem, ille poterit se defendere, etiam contra scholarem & episcopum & quævis alium, & not. in l. ut vim. ff. de iust. & iure.

Man.

Mandatores intellige si effectus fuerit secutus, id est, si ex illo mandato fuerit verberatus episcopus vel occisus, alioqui non: quia verba debent intelligi cum effecta. *l. ff. quod quisq. iuris. gl. & doct. plenius declarant in d. cl. n.* Et sic excommunicantur hic mutilantes patriarchas, archiepiscopos vel episcopos. Isti ordines declarantur in *c. clericos. 21. dist.* Secundò, vulnerantes eodem, vel illorum alterum. Tertio, interficientes. Quarto, capientes. Quintò, incarcerantes eosdem. Sextò, detinentes praedictos. Septimò, mandatores. Octauum addit d. cl. n. de poenis qui bannierit episcopum, vt eo ipso sit excommunicatus, & non possit absolui ab alio quàm à Papa, nisi in mortis articulo. Nonum etiam addit in eo qui facta contra has personas rata habet. Nam etiam est excommunicatus, qui ratam habet percussione[m] clericum suo nomine factam. *tex in c. cum quis, de sentent. excommu. in 6.* Decimum, ille qui facienti fuerit socius. Vndecimum, qui dederit consilium vel fauorem. Duodecimum, qui scienter defenderit illos scelestos. Et septem poenae hos circumdant, quarum prima est quia offendens patriarchas, archiepiscopos vel episcopos est ipso facto excommunicatus. *d. cl. n.* Secunda est, quia absolutio referuatur soli Roman. pontifici. Tertia, quia priuatur omnibus beneficiis spiritalibus & temporalibus, ac feudis, emphiteosi, & locationibus quae tenebatur ab illa ecclesia cuius pontificem offendit, siue locatio ei fuerit facta ad longum tempus vel ad modicum, cum d. cl. indistinctè loquatur, *vt not. ibi doct.* Et si duo episcopatus essent vniti vt Valen. & Dien. priuatur beneficiis & officiis, quae tenet ab vtraque ecclesia. Quarta, quod ad hanc priuationem non est necessaria hominis sententia priuatoria sed declaratoria tantum super huiusmodi crimine sacrilegij, cum ipso iure sit priuatus. *cap. cum secundum leges, de haeret. in 6.* Quinta, quod filij delinquentis per lineam masculinam descendentes vsque ad secundam generationem inhabitantur ad obtinendum beneficia ecclesiastica in illa diocesi cui pra-

erat pontifex offensus. Sexta poena, quia terra offendentis episcopum est supposita interdicto ecclesiastico & etiam locus in quo episcopus detinetur captiuus *vt in d. clem. 1. dicitur.* Septima quod publicandus est excommunicatus per omnes ecclesias, ciuitates & dioceses. Vltima quod non debet absolui nisi satisfecerit, vel donec cauerit de soluendo poenam infligendam, & de supplendo poenitentiam iniunctam, has poenas tradunt doct. *in d. cl. maxime Bonifa. de Vital. numer. 70.* Quid in verberante vel occidente cardinalem hic non exprimitur sed est excommunicatus hoc, faciens & absolutio Papae referuatur ac aliae poenae imponuntur *in cap. felicitis, de poenis, lib. 6.* Imò idem in verberante vel iniiciente aliàs manus violentas in quemcunque clericum, etiam primae tonsurae. *cap. si quis suadente. 17. quest. 4.* non tamen excommunicatur hic, sed à iure, nec potest absolui nisi à Papa, vel à legato, vel in mortis articulo. *cap. quammis de sentent. excommu. dixi hoc anno interpretando. d. c. si quis suadente.*

Item excommunicamus a & *Articul. 9.* anathematizamus omnes illos qui per se vel alium seu alias quas-cunque personas ecclesiasticas vel seculares ad Roma. curiam super eorum causis & negotiis recurrentes b illaque in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, aduocatos, procuratores ipsorum, vel etiam auditores, seu iudices super dictis causis seu negotiis deputatos, occasione causarum vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant, ac illos qui ne aliquas literas apostolicas etiam in forma breuis tam gratia quam iustitiam concernentes, etiam citationes, monitoria & exe-

cutoriales quæ à sede apostolica emanarunt, & pro tempore emanabunt, sine eorum beneplacito & examine, executioni demandent, inhihent ac notarios, executores vel subexecutores literarum monitorialium & citationum ac executorialium huiusmodi capiunt, incarcerant, & detinent, vel capi, incarcerari, detineri faciunt.

a *Item excommunicamus.* In clem. multorum, de penis, excommunicatur persona ecclesiastica, quæ procurat ut ecclesiasticus capiatur, & detineatur à seculari potestate, si ad sedem apostolicam vadat, citatus ab homine vel à iure, aut ut suo renunciet beneficio, ut si procuret detineri, ne ad d. sedem apostolicam vadat, hic tamen excommunicatur quicumque tam laicus quam clericus impediens aliquem clericum, vel laicum habere recursum ad cur. Ro. nec est illa constitutio superflua, quia hic excommunicatur tantum. *d. inc. si. alia pœnæ infliguntur, ratio tamen ponitur, in d. clem. quia hic excessus tendit ad denigrationem honoris. Ro. eccl. & ad inquietationem & perturbationem status & ordinis clericali, qui debet esse prosper & quietus, & etiam indecorum est filiis pereuntibus vel multum oppressis opera matris vbera denegari, videlicet sedis apostolicæ capit. fundamenta, de elect. in 6. & cum Papæ tribunal sit maius quocumque alio temporali, ideo debet ei cedere. l. contra. §. ff. de re iud. Imò impediens subditos Regis Franciæ ne ad regem erant, punirentur crimine læsæ maiestatis teste Luca de pen. in l. vna, col. 10. cum seq. C. vi. nemo ad suum patre. suscipiat. dixi in materia euocationis in repet. l. quod iussit. not. 2. ff. de re iud. facti. c. qui pleriq. de officio. ord. in 6.*

b *Recurrentes.* Fundatur in cap. quoniam, de immuni. ecclesiarum, in 6. ubi impediens aliquem coram iudice ecclesiastico litigare, aut literas apostolicas impe-

trare in causis ad forum ecclesiæ spectantibus, de iure, vel de antiqua consuetudine, sunt ipso iure excommunicati. Idem si procurant, ut desinat litigare coram ecclesiastico. Et nota casus sequentes. Primus est in his qui mutilant recurrentes per se vel alium ad Romanam curiam super eorum causis & negotiis. Nam iniuria dicitur inferri, quando iurisdictio alicuius turbatur, vel impeditur. *d. c. quoniam, & ibi Perus. no. & sic comprehenduntur hic quicumque impediens, siue clerici, religiosi, seculares, siue laici, siue habentes iurisditionem, siue non, cum hoc generaliter loquatur, & religiosi ad hoc solent habere statuta, & tamen aliquando ut aufugiant suorum superiorum pœnas, ad iudices vel magistratus laicos confugiunt. Secundò qui impedit procuratores, negotiorum gestores, aduocatos ipsorum, vel etiã auditores, seu iudices super dictis causis seu negociis deputatos, & c. probatur hic cum dicitur aut procuratores, & c. Tertiò qui predictos recurrentes, aut procuratores ipsorum, & alios hic descriptos occasione causarum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt seu bonis spoliant, ibi occasione causarum & c. Quartò qui impedit prosequentes litem, vel negocium in curia Roman. ut hic dicitur. In eadem curia prosequentes. intellige quando iure prosequitur. *gl. in verbo, prosequentes. §. 1. de manda. ap. sto. in concor. Nam si italis conueniret Galum Romæ, non haberet locum, quod hic dicitur per vnu. de causis, in concor. ubi omnes & singule causæ exceptis maioribus in iure expressis apud illos iudices in partibus, qui de iure vel de consuetudine præscripta vel priuilegio illarum cognitionem habent, terminari, & finiiri debent. & sic Galli possunt dicere, nos legem habemus contrariam, cui non derogatur, nec derogari per vnum posset. Quintò qui inhihent literas Apostolicas gratiam vel iustitiam concernentes, sine eorum beneplacito & examine executioni demandari, ibi ac illos qui, & c. & hoc probatur in cap. quoniam de immuni. eccl. lib. 6. & super hoc exeat bulla Leonis decimi cuius tenor talis est.**

BYLLA LEONIS X. PP.

Leo Episcopus Seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. In supremo Apostolicæ sedis folio meritis licet imparibus constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ debitus honor & reuerentia dictæ sedi à subditis & inferioribus, præsertim Pontificali dignitate præditis impendantur, & si quid peruersè aut minus rectè per eosdem inferiores factum aut gestum reperitur, quod in dictæ sedis depreffionem ac malum exemplum & scandalum plurimorum cedat, id per nostræ prouidentię ministerium reuocetur, & ad debitam normam reducatur, ne membra à capite (cui obedientiam debitam & deuotam præstare tenentur) discordare videantur. Sanè licet scælicis recordationis Bonifacius Papa Nonus prædecessor noster, ad quem fide dignorū relatione peruenerat, quod certi Prælati quibus piæ memoriæ Urbanus Papa Sextus etiā prædecessor noster concesserat, vt in eorum Ciuitatibus & Diocæsesibus executio literarum Apostolicarum fieri non possit, nisi literæ ipsæ Prælati ipsis aut eorum officialibus prius exhibite, & per eos approbatæ forent, & eorundem Prælatorem officiales in consuetudinem deduxerant, aliiquæ verò prætextu statutorum Prouincialium seu Synodalium etiam seruabāt, quod nullus literas Apostolicas huiusmodi exequi auderet, nisi postquam Prælati seu officiales ipsi per suas literas (quas vidimus nuncupabant) mandarent, & concederent, vt iudices in ipsis literis Apostolicis deputati & sine licentia vel consensu quoruncunque Prælatorum, vel superiorum, aut officialium eorundem literas Apostolicas exequi possent, & deberent. Tamē nuper in publica signatura coram nobis nonnullæ supplicationes propositæ fuerunt, continentes quod in Toletā. & Carthaginen. ecclesiis sub colore falsitatis obtinendi editæ fuerant constitutiones Synodales, quibus caueri dicebatur, vt Tabelliones & Notarij, etiam à partibus requisiti literas Apostolicas nullatenus recipere possent, nisi illæ prius per Archiepiscopū

Toletan. & episcopū Carthagin. pro tēpore existentes aut eorū officiales examinatæ forent, à nobisq; earundē Constitutionum confirmatio peteretur. Nos petitionem huiusmodi vt ratione carentem, cū Romani Pontificis gesta per inferiores & sibi subditos sine eius speciali licentia examinari non debeant, indecens & absurdū quinimo temerariū esse censentes, quod aliquis quauis occasione literas Apostolicas sine Romani Pontificis speciali cōmissione, examinare velle presumat. Propterea supplicationes ipsas prout merito reiciendæ erant, reiecimus: & coram nobis lacerari fecimus, ac constitutiones edentium temeritatem tali castigatione reprimere, ac super his tale remedium adhibere volētes, vt aliis in posterum committēdū similia aditus præcludatur. Motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine literas Bonifacij prædecessoris nostri huiusmodi tenore præsentium approbamus & innouamus, ac perpetuæ firmitatis robur obtinere, illasq; inuolabiliter obseruari debere decernimus, necnon quascunque Constitutiones Synodales, tam in dictis Tolet. Carthagin. quàm quibusvis aliis ecclesiis per vniuersum orbē constitutis super iis factas, motu, sciētia, auctoritate, & potestate prædictis, cassamus, & annullamus, ac statui-mus, & ordinamus, quod iudices & executores in literis Apostolicis pro tēpore deputati, ac notarij & tabelliones super his requisiti, literas ipsas Apostolicas, sine alicuius personæ cuiuscunque ecclesiasticæ, vel mūdane dignitatis fuerint, licentia vel consensu, exequi possint & debeant. Et insuper vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis, Primatibus Episcopis, & aliis prælati, & personis ecclesiasticis, necnon dilectis filiis Communitatibus ciuitatum, & vniuersitatibus, Castrorum, oppidorum, terrarū, & locorum sub interdīcti, singularibus verò personis eorū secularibus, sub excōmunicationis, & anathematis pœnis, quas eo ipso si contrafecerint absque alia declaratione incurrant, & à quibus, non nisi à nobis vel superioribus nostris Rom. Pontif.

Pontificibus canonicè intrantibus, præterquam in mortis articulo constituti & debita satisfactione præmissa, absolui, & interdicti huiusmodi relaxationem obtinere possint, in virtute sanctæ obedientiæ, districtè præcipiendo mandamus, ne iudices, & executores literarum apostolicarum, ac notarios & tabelliones super his requisitos, quominus literas apostolicas huiusmodi exequi possint, quoquomodo impedire præsumant, ac eos qui executionem literarum huiusmodi impediuntibus auxilium, consilium, vel favorem quoquomodo, directè vel indirectè, publicè vel occultè, præstare præsumperint, etiam si Patriarchali, Primitiali, Episcopali, & quavis alia ecclesiastica vel mundana, etiam Imperiali, Regali, Reginali, aut Ducali, vel alia præfulgeant dignitate eidem excommunicationis & anathematis sententiæ, à qua non nisi vt præfertur absolui possint, subiacere, ac Ciuitates, Terras, Castra, oppida, & loca prædicta, ad quæ inobedientes & contrafacientes declinare, & in quibus moram trahere contigerit, ecclesiastico supposito interdicto, tandem firmiter obseruando, donec compuncti corde, huiusmodi interdicti relaxationem, debita satisfactione præmissa meruerint obtinere, ac ibidem permanserint, & per triduum post eorum inde decessum, Motu, scientia, auctoritate, & potestatis plenitudine similibus decernimus, ac sub dictis pœnis etiam mandamus illis in quorum libris, Constitutiones, Synodales & Prouinciales huiusmodi descriptæ reperiuntur, ita deleri & cassari faciant, vt amplius legi non possint, non obstantibus præmissis ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non omnibus illis quæ idem Bonifacius prædecessor in suis literis voluit non obstare, contrariis quibuscunque, aut si Patriarchis, Archiepiscopis, Primatibus, Episcopis, & aliis personis præfatis, vel quibusvis aliis communiter vel diuissim ab eadem sit sede indultum, vt interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam,

ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, indulgentiis & literis Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ presentibus non insertis effectus eorum impediri valeant, quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus de verbo ad verbum sit in nostris literis specialis mentio habenda, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus aliquatenus suffragari. Vt autem presentes literæ ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus illas in Cancellaria Apostolica & vallis Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe nostra affigi, vt ij, quos huiusmodi literæ concernunt, quod ad ipsos non peruenierint, aut illas ignorauerint, nullam possint excusationem prætere, vel ignorantiam allegare, cum non sit verisimile quo ad ipsos remanere incognitum, quod tam patèter fuerit publicatum. Verum quia difficile foret presentes literas ad singula quæque loca in quibus expediens fuerit illas deferre. Volumus & aucto-ritate decernimus, quod illarum transumpto manu publici notarij inde rogati subscripto & sigillo alicuius prælati seu alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munito, ea prorsus fides indubia in iudicio & extra aut alias vbilibet adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si illæ essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, cassationis, annulationis, statuti, ordinationis, mandati, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo, decimo octauo Kalendas Martij, Pontificatus nostri, anno sexto.

Albergatus.

Lecta & publicata sig. retroscripta Bulla, sine

la, siue constitutio Romæ, in Cancellaria Apostolica, Anno incarnationis Domini cæ, millesimo quingentesimo, Decimono, mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini nostri Leonis, diuina prouidentia Papæ Decimi, anno septimo.

Sexto qui notarios executores vel sub-executores literarum monitorialium & citationum ac executorialium huiusmodi capiunt, incarcerant, & detinent, vel capi, incarcerari, seu detineri faciunt. Septimo, qui impediunt ne literis sedis apostolicæ sine beneplacito vel assensu, vel certo precio non soluto pareatur per literas, vel alias, ibi nec non qui, &c. Vidi in Seneschallia Nemaufen. impetrari literas ne clericus laicum, contra quas clamat Maleret. in tractat. de elect. fol. 33. versicul. sed aduerte. Octauo, qui tabelliones impediunt, vel notarios super huiusmodi literarum & processuum executione, instrumenta, vel acta conficere, aut facta parti cuius interest, tradere, ibi, neve tabelliones, &c. Nono, qui sub quibusvis pœnis prohibent, ne pro negotiis in curia prosequendis, seu gratis impetrandis ad Roman. curiam eatur, seu recursus ad eam habeatur, vel gratiam ab eadem impetretur, seu impetratis utatur, ibi, qui ne sub quibusvis pœnis. Decimo qui à Rom. Pontificis obedientia se subtrahere, seu quomodolibet recedere præsumunt, ibi, qui ue animarum, &c.

Necnon qui ne literis & mandatis sedis prædictæ & legatorum ac nunciorum & iudicum delegatorum eiusdem similiter gratiam vel iustitiam concernentibus decretisq; super illis & rebus iudicatis, processibus & executorialibus, non nisi habito primum eorum beneplacito & assensu pareatur per eorum literas & executoriales vel alias nuncupatas, & certo pretio soluto, neve tabellio-

nes & notarij super huiusmodi literarum & processuum executione instrumenta vel acta conficere, an facta parti cuius interest, tradere debeant, qui ne sub quibusvis pœnis quibuscunque personis in genere vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis seu gratis impetrandis, ad Roman. curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas à sede apostolica impetrent, aut impetratis utantur directè vel indirectè etiam sub grauissimis pœnis prohibere, statuere, seu mandare, quive in animarum earundem periculum se à nostra & Ro. Pontific. pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahere seu quomodolibet recedere præsumunt, quive ex eorum officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, capitula, conuentus, & collegia ecclesiarum quorumcunque coram se ac eorum tribunal, audientiam, cancellarium, consilium vel parlamētum, præter iuris communis dispositionem trahunt, ac trahi faciunt vel procurant directè, vel indirectè quouis quæsito colore, necnō qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quavis alia decreta in genere vel in specie ex quavis causâ & quouis quæsito colore etiam sub prætextu literarum apostolicarum in vſu non receptorum seu reuocatorum hactenus fecerunt, ordinarunt, seu

publicarunt aut facient ordinabunt, vel publicabunt in futurum, per quas & quæ libertas ecclesiastica tollitur seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovismodo restringitur, seu nostris & dicte sedis iuribus quomodolibet tacite vel expresse præiudicatur. Quive iurisdictionis seu fructus, redditus & proventus ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eas obtentorum pertinentes vsurpant, vel surripiunt, seu quavis occasione vel causa sine Roman. Pontificis expressâ licentia sequestrât aut collectas, decimas, tallias, præstantias, & alia onera clericis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis ac eorum & ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis illorum fructibus, redditibus & proventibus huiusmodi absque simili Roman. Pontificis speciali & expressâ licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut à sponte etiam dantibus & consentientibus recipiunt. Necnon qui per se vel alium seu alios directe vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votum, suffragium, palam vel occulte præstare non verentur, cuiuscunque sint præminentia, dignitatis, ordinis, cõditionis, aut status, etiam

si imperiali aut regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublica, & alij potentatus, quicunque etiam regnis, prouinciis, ciuitatibus, & terris quoquo modo præsidentes fuerint, aut quavis etiam pontificali dignitate præfulgeant, inno-uamusque de cetera super his tam per sacros canones & concilia generalia, quàm etiam in Lateranensi concilio a nouissime celebrato, edita, etiam cum interdicti ecclesiastici ac aliis censuris & poenis in eis contentis.

Vndecimo, qui trahunt, aut trahi faciunt, seu procurant personas ecclesiasticas, capitula, conuentus, vel collegia ecclesiarum coram se ad eorum tribunal, præter iuris dispositionem, vel concordatorum directe vel indirecte, ibi qui ne ex eorum officio, &c. Duodecimo qui statuta, constitutiones vel ordinationes fecerunt, per quas libertas ecclesiastica tollitur seu in aliquo læditur, vel deprimitur, vel aliàs quouis modo restringitur. *De hoc dixi in glossa concordia rubr. de firma & irreuoca. concordia. stabilis. §. cum omnium. alibi plenius scripsi.* Decimotertio qui faciunt statuta, seu fecerunt iuribus sedis apostolice quomodolibet præiudicantia. Decimoquarto, sunt excommunicati qui iurisdictiones vsurpant, vsu fructus, redditus, & proventus ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum & beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes, vel surripiunt, seu sine expressâ licentia Papæ sequestrant, ibi, *quive iurisdictiones.* Decimoquinto, qui collectas decimas, & alia onera clericis, prælatis & aliis personis ecclesiasticis, ac bonis ecclesiarum vel monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum imponunt, & exigunt, aut à sponte etiam dantibus recipiunt. *Ista probantur in ca. nono.*

imus, in e. aduersus de immunita. eccles. & ex-
pressus in c. a. & in c. 3. illo tit. in 6. [Quia sacer-
dotes pro omnibus solent orare quorum
elemosynas & oblationes accipiunt, qua
fronte præsumunt laici oblationes quas
Christiani pro peccatis suis offerunt, vel
ipsi concedere, vel aliis concedere. *capit.*
quia 10. quest. nisi episcopus & clerus tan-
tam necessitatem, vel utilitatem aspexerint,
ut absque exactione ad releuandas
communes utilitates, vel necessitates, ubi
laicorum non suppetunt subsidia per ec-
clesias æstiment conferenda. d. ca. non mi-
nus.] Decimosexto, qui prædicta facere,
vel exequi non verentur per se, vel alium.
ibi in c. non qui per se, & c. Decimosextimo,
qui auxilium consilium, vel fauorem, seu
votum, vel suffragium palam vel occulte,
præstare non verentur, etiam hic excom-
municantur, cuiuscunque dignitatis, or-
dinis, præeminentieque sint, & sic summa-
tim est elucidatus hic articulus.

a *In Lateranensi consilio.]* Tenor
Lateranen. concilij contra furripientes
vel sequestrantes fructus beneficiorum
ecclesiasticorum, aut super illis vel perso-
nis seu bonis ecclesiasticis, decimas, colle-
ctas præstantias, & alia huiusmodi onera
imponentes qui continentur in bulla re-
formationis, lecta in nona sessione concilij
Lateranen. de quo fit mentio hic.

BULLA LEONIS PP.

Leo Episcopus, seruus seruorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam, sacro ap-
probante concilio supernæ dispositionis
arbitrio, &c. Et cum fructuum ecclesiarum
cathedralium & metropolitanarum, mo-
nasteriorumque & aliorum quorumcun-
que beneficiorum ecclesiasticorum plena
dispositio & administratio ad nos &
Roman. Pontif. pro tempore existentem,
& illos etiam qui eiusmodi ecclesias mo-
nasteria & beneficia, iure, & canonicè
obtinere solum pertineant secularesque
principes omni etiam diuino iure id pro-
hibente de dictis ecclesiis, monasteriis ac
beneficiis intrinittere se nullatenus de-

beat. Statuimus & ordinamus ut fructus,
redditus & prouentus ecclesiarum, mo-
nasteriorum ac beneficiorum per secula-
res vltimos principes, etiam si Imperator, Re-
ges Regineve seu Respub. vel potentatus
fuerint, aut per eorum officiales, seu iudi-
ces etiam ecclesiasticos, vel qualcunque
alias personas publicas vel priuatas de eo-
rundem Imperatoris, regum, reginarum-
ve, ac principum rerumque publicarum,
vel potentatum mandato sequestrari oc-
cupariue aut aliquo modo detineri, i-
psumque huiusmodi ecclesias, monaste-
ria ac beneficia obtinentes, sub prætextu
fabricæ instaurationisque, sine Romani
Pontificis pro tempore existentis expres-
sa licentia, aut elemosynarum, seu quo-
vis alio colore, aut fuce impedit non de-
beant, quominus de illis, ut antea libere ac
sine impedimento disponere valeant.

Et si sequestrati fuerint, occupatiue, aut
detenti integrè, libereque, ac sine exceptio-
ne vel mora prælatis, ad quos de iure legi-
timeque spectat, restituantur: de quibus
si dissipati nusquam reperiri possint eor-
um iusta æstimatione facta, dictis præla-
tis satisfieri volumus per eos qui dictas se-
questrationes applicationes, dissipatio-
nesque fecerint, aut fieri mandauerint, sub
pœna excommunicationis, aut interdicti
ecclesiastici talium principum, terris, & do-
minio eo ipso incurrendis. Et ut eorum ac
eisdem subiectorum bona ubicunque reperta,
si moniti parere noluerint, capi & retine-
ri possint. Ipsi verò contrafacientes tam
supradictis pœnis quam priuationis feu-
dorum & priuilegiorum, quæ à nobis &
Roman. vel aliis ecclesiis nunc & pro tem-
pore obtinuerint, & aliis contra violato-
res & oppressores libertatis ecclesiasticæ
etiam per extrauagantes & alias constitu-
tiones etiam incognitas, & forsan in usu
non existentes impositi subiaceant. Qua-
rum omnium tenores pro expressis & in-
sertis habentes innouamus, ac perpetuæ
firmitatis robur habere decernimus & de-
claramus, ac secundum eas per quoscunque
iudices etiam Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Cardina. sublata & adempta eis aliter iu-

dicandi declarandique potestate sententiarum, iudicari & interpretari debere volumus atque mandamus. Et cum à iure tam diuino quam humano laicis Potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, innouamus omnes & singulas constitutiones foelicis record. Bonifacij Papæ. 8. etiam prædecessoris nostri quæ incipit, Foelicis: & Clement. 5. quæ incipit, Si quis suadente. nec non quascunque alias apostolicas sanctiones in fauorem libertatis ecclesiasticæ, & contra eius violatores quomodolibet editas, & pœnis etiam contra talia præsumen. in bulla quæ legitur in coena Domini contētis in suo robore permanfuris.

Et cum in Lateranen. pariter ac conciliis generalibus sub excommunicationis pœna prohibitum fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ & alij potentatus quicunque regnis prouinciis, ciuitatibus ac terris quoquomodo præfidentes collectas, decimas & alia huiusmodi onera clericis, prælatis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis, imponant, exigantque, nè uà sponte etiã dantibus & consentientibus, etiã recipiant atq; in præmissis, auxilium, fauorem consiliũ uel palam uel occultè præstantes, in excommunicationis latæ sententiæ pœnã eo ipso incidant, & ipsæ quoque respublicæ, communitates & vniuersitates, circa hoc quomodolibet delinquentes ecclesiastico eo ipso subiiciantur interdicto, prælati etiam præmissis absque Roma. Pont. expressa licentia, vltro consentien. excommunicationis & depositionis pœnam ipso facto incurrant. statuiamus & ordinamus vt de cætero talia præsumentes etiam si (vt præfertur) qualificati fuerint, vltra supradictas pœnas, quas contrauenientes eo ipso incurrere volumus, innouamus ad omnes actus legitimos inhabiles & intestabiles habeantur.

Et cum secundum leges ciuiles & sacrorum canonum censuras, &c.

Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi sacrosancta Basilica solenni-

ter celebrata anno incarnationis dominicæ 1514. 3. Nonar. Maij, Pontificatus nostri anno 2.

Item excommunicamus ^{Articulus.} & anathematizamus omnes & singulos cancellarios, vicecancellarios, & consiliarios ordinarios, & extraordinarios quorumcunque regum & principum ac præfidentes cancellariarum & consiliorum, ac parlamentorum, nec non procuratores generales eorundem, uel aliorum principum secularium, etiam si imperiali, regali, ducali uel alia quacunque præfulgeant dignitate nec non archiepiscopos, episcopos, abbates, commendatarios, eorumque vicarios, & officiales, qui per se uel per alium seu alios quarumcunque exemptionum uel aliarum gratiarum & literarum apostolicarum, nec non decimarum ac beneficiale ac alias spirituales & spiritualibus annexas causas ab auditoribus & commissariis nostris (vt eorum uerbis utamur) auocant, ac executiones monitoriorum, citationum, inhibitionum sequestrorum executorialium, & aliarum literarum apostolicarum, tam gratiam quam iustitiam concernentium à nobis, nec non camerario & præfidentibus cameræ apostolicæ, ac auditoribus & commissariis apostolicis in eisdem causis pro tempore emanatarum, illarumque cursum & audientiam ac pœnas, capitula, conuentus, & collegia, causas ipsas prosequi uolentes

lentes auctoritate laicali impediunt, & se de illarum cognitione tanquam iudices intrmittere, ac partes actrices, quæ illas committi fecerint, & faciunt, ad reuocandum, seu reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum eos contra quos tales inhibitiones emanarunt à censuris & pœnis in illas contentis absolui, ordinant vel compellunt, vel alias executionem literarum apostolicarum, vel executorialium, etiam suæ prætextu violentiæ prohibendæ impediunt: declarantes *b* nihilominus, ac protestantes prout tenore præsentium declaramus, ac expressè protestamur, absolutionem hodie vel aliàs etiam solemniter per nos faciendam præfatos supra nominatos, & qualificados, ac cancellarios, vicecancellarios, consiliarios, & procuratores, ac alios excommunicatos prædictos, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuis seu capitularibus locis aut libris in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari, ac nos de reuocatione & cassatione huiusmodi certiores fecerint, & aliàs à præmissis, cum vero proposito ulterius similia non committendi destiterint, comprehendere, nec illis aliter suffragaturam fore, ac in præmissis omnibus & singulis ac alijs

quibuscunque iuribus sedis apostolicæ ac S. R. E. vndeunque & quomodolibet quæsitis seu quærendis per quoscunque actus contrarios aut quomodolibet præiudicantes tacitos, vel expressos à nobis vel à sede apostolica quomodolibet factos aut faciendos, aut quemcunque temporis vel tollerantiam, fluxum seu patientiam nostrā vllatenus præiudicari debere, aut quomodolibet posse.

a Excommunicamus.] Quinque casus hic traduntur. Primus, excommunicantur Reges, Archiepiscopi, Senatores vel alij officiales, qui ab auditoribus & alijs commissarijs Papæ causas decimarum beneficiales vel alias spirituales euocant, quia superioris est euocare, & non inferioris. *l. iudicium soluitur. ff. de iudic. capitul. v. nostrum, de appella. plenè dixi in reper. l. quod iussit, in 2. not. ff. de re iud.* Secundus casus est, quod impediendes citationes, monitiones, vel literas Apostolicas exequi, tam gratiam quam iustitiam concernentes, sunt excommunicati: *de hoc supra dictum extitit articulus præcedens.* Potest enim iudex suam iurisdictionem etiam pœnali iudicio defendere. *l. vna. ff. si quis ius dicen. non obtemp.* Tertius casus, qui impediunt personas volentes prosequi causas in curia Roman. *vt etiam supra dictum fuit.* Quartus casus, qui partes actrices, quæ illas committi fecerunt causas, à sede apostolica reuocare faciunt citationes, vel inhibitiones, seu alias literas apostolicas, vt solent quidam iudices seculares facere, vt expertus sum aliquando.

Quintus qui compellunt iudicem seu partem à censuris absoluerè, & pœnis in illis contentis liberare: superiores enim volunt dici iudicibus ecclesiasticis, ideo peccant, vt hic habetur, & excommunicantur hic ore proprio Papæ.

b Declarantes.] Hic versiculus, decla-

rantes, vult absolutionem praedictis personis faciendam etiam per Papam non valere, nisi illi qui statuta contra libertates ecclesiae fecerint illa reuocauerint. Secundo requiritur quod publicè reuocauerint, quod declarauit supra quando dicitur. Tertio quod illa statuta seu ordinationes deleat & casset. Quarto quod de illa cassatione & reuocatione certiorè faciant Papam, alioqui paria sunt eam esse & non apparere. *l. duo sum. ff. de testat.* Quinto quod ab illis cum vero proposito similia non committendi non destiterint, alias potest absolui. & de istis debet inquirere presbyter, & si ista non concurrant, non absoluat.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes mutilates, vulnerantes, & interficientes, seu capientes & detinentes, seu depradantes Romipetas & peregrinos, ad urbem, causa deuotionis seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, & in his dantes auxilium, consilium vel fauorem.

a Romipetas.] Quia quibuslibet oppressis, ecclesia tenetur contra improborum violentias protectionis & defensionis auxilium impartiri. *87. dist. quasi per totum.* ideo statuitur hic aduersus mutilates illos qui Romam accedunt, causa peregrinationis excommunicatio, & non possunt absolui ab alio quam à Papa, ita excommunicantur vulnerantes dictos peregrinantes, & interficientes, capientes, detinentes, depradantes, & consilium, auxilium vel fauorem his malignis praestantes contra peregrinos. probatur in ca. si quis Romipetas. 24. q. 1. ubi dicit Ioan. de Turrecrema. merito excommunicantur hi, tum quia Deū offendunt, qui in sanctis suis gloriatur, *vt dicit David,* Gloriosus Deus in sanctis suis. tum quia hi impediunt, & alij charitatis vinculum rumpunt, & deuotionem ad sanctos minuunt, ideo dicit pulcher text. in cap. illi *ibid.* illi qui peregrinos, vel oratores, cuius-

eunq; sancti, siue clericos, siue monachos, feminas, aut inermes pauperes depradati fuerint vel bona eorum rapuerint, vel in malam eis obuiauerint, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emendauerint, deinde subiicit text. *ibi,* Pax vera illa, qua treuga Dei dicitur, fideliter obseruetur; qui autem eam infregerit, excommunicationi subdatur. & ibi dicit Ioan. de Turrecrema. Nota quod quaedam sunt persona, quibus perpetuo, treuga, canonice obseruanda sunt, sicut sunt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & femina portant ad agrum: habent enim rustici priuilegium, quandiu steterint in agricultura, sicut milites, donec militant; sic clerici, & monachi, ac conuersi, donec in ecclesiis canonicè & regulariter, viuunt. Item legati, quamdiu sunt in legatione. *l. Romipetas,* & oratoria visitantes. *hic ille.* Item accedentes ad sepulchrum domini, licet sint excommunicati, si sine licentia Papae iuerint, & eius absolutio referatur Papae, vel eius poenitentiaro maiori, teste Florent. in 3. par. summae tit. 24. c. 30. in fin. ubi dicit se reperisse hunc casum in libro summi poenitentiarum.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos qui perse, vel alium, seu alios directè vel indirectè sub quocunque titulo vel colore occupant, detinent, vel hostiliter destruunt, seu inuadunt, aut occupare, detinere vel destruere, aut inuadere hostiliter praesumunt, in totum vel in partem Almam urbem, regna Siciliae seu Trinacriae, insulae Sardiniae, & Corcicae, terras citra Pharrum patrimonium beati Petri, in Tuscia ducatum Spoletanum, Comitatum Venaysinum, Sabinen. Marchiae, Anconitanæ, Mace, Tre-

batiae

batia, Romandiole, Campaniæ, & Maritimæ prouincias, illarumque terras, & loca ac terras specialis commissionis, Arnulphorum ciuitatesq; b nostras Bononiã, Ferrariam, Regium, Mutinam, Fauentiam, Imolam, Forliuuium, Rauennam, Ceruiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusiam, Auenionem, Ciuitatē castelli, Tuderum, Camerinum, & alias ciuitates, terras, & loca vel iura ad ipsam Rom. ecclesiam spectantia, & pertinentia, & adherentes ac fautores, & defensores eorum, seu in his dantes, auxilium consilium vel fauorem.

Artil. q. Item excommunicamus & anathematizamus omnes sanctorum reliquiarum & ornamentorum ecclesiasticorum quorumcunque calicum, crucum, candelabrorum, thuribulorum, vasorum argenteorum & aureorum, vestium sacramentorum ad diuinum cultum & usum deputatarum, ex basilicis & ecclesiis tam vrbis, quam extra illius moenia consistentibus, & aliarum quarumcunque rerum in ipsa vrbe tempore illius directionis, vsq; in presentem diem nequiter ablatarum ablatores & illos occupatores, ac quoscunq; alios ad quorum manus res ipsæ quocunq; titulo & ex quavis causa sciēter peruenierint, & existant, cuiuscunq; fuerint ordinis vel præeminentiæ, conditionis, ac status, etiam si pontificali, regali, reginali, aut a-

lia quavis ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate, nisi restituerint res ablatas huiusmodi eorum veris dominis: si eorum notitiã habuerint, vel cum ipsis dominis desuper amicabiliter concordauerint, seu si eosdem dominos ignorauerint, nisi res ipsas ad manus personarum, ad hoc per nos deputatarum, consignauerint, realiter, & cum effectu.

b Ciuitatesq. Istæ ciuitates hic nominatæ, dicuntur ecclesiæ, tam quo ad temporalem iurisdictionem, quam spirituale, ideo excommunicantur illi, qui eas occupant. Et an sit necesse ecclesiam habere temporalia. Quod sic, concludit Benedict. in *repet. c. Raynuitus. in verb. q. vxorem. nu. 268. q. seq. de testa.* dicens spiritus sancti ordinatione actum esse, quod ecclesia abundaret, cū pauci tantæ perfectionis inueniretur, qui sine adminiculo temporalium onera ecclesiastica susciperent, ex quo peribat magna pars fidelium, non stantibus ministris qui sacramenta spiritualia administraret, *facit gl. in c. cler. 12. q. 1.* & etiam temporalem iurisdictionem potest habere, vt tibi plenè licet videre per eum qui alios allegat, ideo eos missos facio, sed vide *tex. in c. valide. q. 4. dist. 8. c. relatum. 10. q. 3.* hæc vasa non debent alienari, etiam cum consensu ecclesiasticorum, nisi pro famis & captiuorum redemptione. *l. sancimus. 1. c. de sacrosanct. eccl. dixi in compendio super alienatione rerum ecclesiasticarum, in quo etiam elucidauit. cap. sine exceptione. 12. q. 2.* vbi hanc materiam tractaui summam.

a Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, & indulgentiis, ac literis Apostolicis generalibus, vel specialibus eis, vel eorum alicui, vel aliquibus cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis,

tatis, vel praeminentiae fuerint, etiam si (vt praemittitur) Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali, seu quavis alia ecclesiastica, vel mundana perfulgeant dignitate à praedicta sede, sub quavis forma vel tenore concessis, quod excommunicari vel anathematizari, non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus, eorum mentionem, nec non consuetudinibus & obseruationibus scriptis & non scriptis & aliis contrariis quibuscunque per quae contra nostros processus huiusmodi ac sententias quominus includantur in eis se iuuare valeant, vel tueri: & quae quo ad hoc penitus rollimus, & omnino reuocamus. *b* Et à quibus *c* quidem sententiis nullus per alium quam per Romanum Pontificem.

a *Non obstantibus.* De his non obstan. dixi in gloss. concordato. in verb. non obstantibus. & in extrauag. ad reprimendum, in verb. non obstantibus, quomodo in crimin. le. se. maiesta.

b *Reuocamus.* Hic tolluntur priuilegia, per quae impediretur haec excommunicatio, nam Rom. Pontif. non potest aliquem ita priuilegiis ditare, vt non sit sibi subiectus, vel ne possit eum excommunicare. Ioan. Andr. in c. cum instantia, in fi. de censibus. quod est intelligendum quo ad spiritualia, vnde non posset facere Papa, quod praelatus vel alius clericus non sit sibi subiectus, nec ecclesiam vnam eximere à subiectione sedis apostolicae, quia esset acepha-

lus, quod non permittitur. c. nulla. 93. dist. Sed posset indulgere subiecto in temporalibus, vt non possit conueniri coram se ratione temporalitatis, sed coram alio iudice seculari. Fel. in c. cum non liceat. in fi. de preser. c. Et à quibus.] Nota, quod nullus praeter Roma. Pontif. potest in his casibus absoluere, nec etiam legatus nisi super his specialem haberet potestatem. Quaeo quid faciet presbyter, si aliquis confessus fuerit multa peccata eidem, de quibus potest absoluere, & vnum de quo non potest absoluere? Respond. quidem quod de illis, de quibus potest absoluere, absoluat, de aliis remittat ad superiorem: tamen quia Deus non nouit opus imperfectum. ca. sumptus. de peni. distinct. 3. non debet absoluere, nisi prius fuerit absolutus à referuatis per superiorem, vel eidem fuerit commissum, vt etiam à referuatis absoluat, & istud est tutius. Adrian. de Traiecto. in 4. sententia. dist. 17. de confes. 4. quest. versic. sed dubium. nam non valet confessio, quando quis partem peccatorum confitetur vni, partem alteri. tex. in c. consideret. de penitent. dist. 5. circa fin. quod facit contra hypocritas vt iusti videantur, qui sic faciunt. Nam postquam prima non valuit, quia non facta, in charitate, nec in statu gratiae, ergo de integro tenebitur omnia peccata confiteri. c. omnis vtriusq. sexus, ibi omnia, & ibi sacerdotis, & ibi dixi, de peni. & remiss.

Nisi in *a* mortis *b* articulo cōstitutus absolui possit. Nec etiam *d* tunc, nisi de stando sanctae Rom. ecclesiae mandato, satisfactione, & sufficienti cautione praestitis, etiam praetextu confessionaliū, seu quarumvis facultatum, *e* verbo, literis, aut quavis alia scriptura, etiam in qua quod sola signatura sufficeret concessum, & quavis derogatoriā derogatoriē fortiores & efficaciores, ac in solita clausula apparerent quibusvis personis

personis cuiuscunq; præminen-
tiæ, dignitatis, conditionis, aut
status fuerint, etiam si vt præmit-
titur, pontificali, imperiali, regali,
reginali, vel quavis alia præfulge-
ant dignitate religiosi & secula-
ribus vtriusque sexus, capitulis,
collegiis, conuentibus, ordini-
bus, etiam mendicantium & mili-
tariarum, hospitalibus, confratriis,
vniuersitatib. concessarum à no-
bis, vel prædicta sede & quas con-
cedi contingeret quomodolibet
in futurum. Illos autem *f* qui
contra tenorem præsentium tali-
bus, vel eorum alicui, ceu aliqui-
bus absolutionis beneficium im-
pendere de facto præsumperint,
excommunicationis & anathe-
matis sententia innodamus, eis-
que prædicationis, electionis, ad-
ministrationis sacramentorum, &
audiendi confessiones officia in-
terdicimus, prædicētes & declarā-
tes aperte transgressoribus & con-
temptoribus prædictis nos graui-
us contra eos spiritualiter & tem-
poraliter prout expedire cognou-
erimus processuros. Et nihilomi-
nus quicquid egerint absoluendo
vel aliàs nullius sit roboris vel
momenti. Vt autem huiusmodi
nostri processus ad communem om-
nium noticiam deducantur,
cartas seu membranas processus
continentes eisdem in valuis ba-
siliarum principis apostolorum,
& S. Ioannis Lateranensis de vrbe
affigi seu appendi faciemus, quæ

processus ipsos quasi sonoro præ-
conio & patulo iudicio publica-
bunt, vt ii quo processus huius-
modi contingunt, quòd ad ipsos
non peruenerint, aut ipsos igno-
rauerint, nullam possint excusa-
tionem prætere se ignoranti-
am allegare, cum non sit verifi-
mille quoad ipsos remanere inco-
gnitum, quod tam patenter om-
nibus publicatur,

a Nisi in Hic est vnus casus in quo po-
test absoluere presbyter hos scelestos vide-
licet in mortis articulo, & tunc per suum
curatum vel vicarium poterit absolui, si
copiam illius habeat, aliàs à quocunq;
presbytero. *text. & ibi glos. in cap. pastoralis.*
§. fin. de offic. ordin. text. in cap. nuper, de sent.
excomm. Cardina. in cl. i. §. pen. de heret. & in
summa Siluestrina, in verbo confessor, primo, in
fine, & in eodem verbo in 3. num. 6. Etiam ab-
soluit in mortis articulo presbyter, in capit.
non dubium, in ca. quod de his, c. quatuor, de
senten. excommunicat. & ca. eos. eo. tit. in 6. ex-
trauag. i. de sepult. in communibus & clemen. i.
§. verum, de heret. & extrauag. vna, ne sede va-
can. in eisdem communibus. & cl. i. §. fin. de
pœnitent. & c. fundamenta. in fi. de elect. in 6. ca.
si quis suadente. 17. qu. 4. extra. suscepti, in fine,
de maior. & obediē. & regulariter in omni-
bus, etiam enormibus, in causa mortis ab-
soluere potest etiam simplex sacerdos, te-
ste Thoma. in 4. senten. dist. 18. & 20.

b Mortis Scilicet naturalis, cum mortis
appellatione veniat mors naturalis. *l. ex ca.*
§. infulant. ff. de verbo. obliga. l. cum pater. §. he-
reditatem, de lega. 2. Et sic constitutio vo-
lens, vt quis puniatur morte debet intelligi
de naturali, v. delictet vt anima separetur à
corpore, cum mors dicatur animæ & cor-
poris dissolutio. glo. & ibi Bal. in l. res vxoris.
C. de dona. inter vir. & vxor. & in l. vna. C. de his
qui ante apertas tab. Barb. in repe. c. Rainaldus.
colun. 6. & sequ. de testa. vbi appellatione
mortis dicit venire tam mortem natura-

le, quam violentā, & aliam quocunq; modo prouenientem: secus si lex dicat capite puniatur, vel poena capitali, quia tunc intelligitur de poena exilii, nisi aliter declaratum fuerit: *glo. in l. transigere. C. de transact. rex. in l. edicto. §. Rei autem capitalis. ff. de bono. posses. Angel. in tracta. de malef. in gloss. & ibi. caput. versic. quid si statutum dicat, non ergo hic intelligimus de morte aeterna, vel spiritali, ciuili, seculari, vel effectuali, de quibus per Archidia. in cap. placuit. 2. quest. 7. & Lucam de penna in l. i. colu. 8. C. de deservio. lib. 12.*

c Articulo Non tantum infirmæ valetudinis causa, sed periculi etiam propinque mortis, ab hoste, vel à prædonibus, vel ab hominis potentis crudelitate, aut odio, aut nauigationis incumbe, aut per insidiosa loca iturus, aut confectus, hæc enim omnia instans periculum demonstrant: *text. in l. 3. cum seq. ff. de dona. cau. mor. Idem si mulier prægnans sit prope partum, quia solent multe in partu mori. Ideo in articulo mortis dicitur, & eo casu absolui potest. Hostien. & Pan. inc. pastoralis. col. 2. de off. ordi. ubi dicit Panor. longum esse omnes casus percurrere, sed tantum debet considerari, an mortis articulus verisimile imminet, & tunc presbyter absoluat in his casibus, alioqui non. Ioan. And. Ancha. & alii, in ca. de his. de sent. excomm. Idem si ad mortem fuerit per iudicem, vel aliam habentem potestatem damnatus. *cle. i. de peni. & remis. sio. Idem de alio periculo probabili, quod iudicio boni viri relinquatur, vt in summa Siluestrina. in verbo, absolutio. i. num. 7. patet. Et hic articulus mortis semper excipitur. ca. non dubium, de sent. excomm. gl. expressa. in c. i. §. si vero. in verb. articulo, de elect. in prag.**

d Necetiam Nota quod sacerdos in mortis articulo non debet absoluere, nisi poenitens satisfecerit vel cautionem præstitit de stando mandato ecclesiæ, si non sit facultas satisfaciendi. *gl. in clem. i. §. pen. de hereti. & iuribus supra allegatis. & si aliàs absoluat, non valet absolutio facta per eum, imo presbyter erit excommunicatus, vt infra patet. gl. in extrauag. suscept. Ioh. 22. Rub. de*

*maior. Et tunc cessante periculo, debet visitare Papam, suscepturus mandatum ab eo, non tamen poterit iterum absolui ab eodem, sed narrabit Papæ, qualiter propter impedimentum obtinuit absolutionem ab inferiore, & quod pro satisfactione est paratus subire mandatum apostolicum, vt probatur, in ca. canosentur. in fi. de senten. excomm. Panor. in d. cap. de his. Si tamen cessante impedimento non accedat ad Papam, dum commode potest, incontinenti recidit in eandem excommunicationem. cap. eos. de sent. excommunic. in 6. Et ideo dicunt doctores, quod non sufficeret ire Romam, nisi se præsentaret Papæ, quia ibi dicitur ecclesia Romana ubi est Papa. *ca. scire. 7. q. 1. vel mortuo Papa poenitentiario maiori, qui absoluere potest. cle. ne Romani. de elect. §. 1.**

c Quorumvis facultatum De hoc patet in literis Sixti, infra descriptis.

BULLA SIXTI PP.

Sixtus episcopus, &c. ad futura rei memoriam, & infra. Et præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate & deliberatione auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod de cætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra. Et quas concedi quomodolibet contingeret in posterum, verbo, literis, aut quavis alia scriptura, etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei, & cruciata, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica etiam episcopali, vel maiori aut mundana, etiam regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati, conspirationis in personâ aut statum Rom. pontif. seu cuiusvis of-

fenlæ,

sentia inobedientiae, aut rebellionis eiusdem pont. vel dictae sedis, mutilationis membrorum vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensae personalis in episcopum, seu alium praelatum, inuasionis, depraedationis, aut deuastationis terrarum Rom. eccle. mediate, vel immediate subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quoruncunque ad Romanam curiam venientium prohibitionem, deuolutionem causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis nouorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simoniae super ordinibus, vel beneficiis conferendis in dicta curia, vel extra eam contractae, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in literis, quae consueuerunt in die coenae domini publicari, praetextu huiusmodi facultatum absolueret, & per eos admissa peregrinationis ultra marinae, & uisitationis liminum apostolorum Petri & Pauli, Iacobi in Compostella, & castitatis, ac religionis vota, nisi speciali licentia, & certa scientia nostra, de qua demum constare censetur, cum signatura nostra desuper manu nostra scripta, aut in literis nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere, cum derogatione praesentis constitutionis illius de verbo ad verbum inserto tenore, non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutum & tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactioe, vel idonea praestita cautione, commutare praesumant. Et si aliqui confessionum praedictorum contra praesentem constitutionem, quemquam absolueret, aut excepta vota praedicta commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius sit roboris, vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, a qua (nisi in mortis articulo constituti) ab aliquo quam a Roman. pontifice absolui non possint. Non obstantibus literis & constitutionibus huiusmodi & ordinationibus &c.

Et ne aliquis de praesentibus ignorantiam valeat allegare, mandamus eas in cancellaria apostolica & audientia literarum contradictarum legi, & publicari, ac inter extrauagantes alias apostolicas constitutiones in quaterno dictae cancellariae describi, &c. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicae 1479. 3. Kal. Ianuarii: Pontificatus nostri anno 2.

f. ibi autem. Nota poenas presbyterorum absoluentium in his casibus delinquentes.

Prima, quia presbyter est excommunicatus & anathematizatus proprio ore Papae, ut hic dicitur, nec potest ab alio absolui, quam a Papa, quia eius est absolueret, cuius est ligare. *l. si puella. ff. de spon.*

Secunda est quia interdicitur ei officium praedicationis, licet sit valde privilegiatum, ut dicitur, in c. inter cetera, de offic. ordin. & dixi in glo. praedicationis. §. 1. de collat. in concordia. ubi dixi quod in peccato mortali existens non debet praedicare.

Tertia prohibetur eidem officium lectionis. Ideo si esset theologus, qui legere haberet virtute suae praebendae theologalis, aut alias prohibetur eidem lectio: excommunicati enim non debent communicare cum aliis ne alios inficiant, cap. excommunicatos. n. qu. 3. & si lectores boni esse debent ut alios ad bonum instruant.

Quarta administratio sacramentorum, nam sacramenta non debet ministrare excommunicatus, ca. a nobis, & ibi doct. de sententia excommunicati. c. si celebrat, de cle. excomm. ministran.

Quinta facultas audiendi confessiones interdicitur, quia per quae quis peccat, per haec debet torqueri. *postulastis. de cler. excommunicati. ministra. ubi dixi.*

Sexta comminatur hic eis Papa poenam spiritualem & temporalem.

Septima poena est, quia absolutio non valet ideo dicit David *psal. 17. manus habet, scilicet presbyteri. sed non palpabunt, confidentes in his casibus. & Ecclesiastici. i. c. vae manibus malefacientibus. & Esaiae. i. capit. cum extenderitis manus vestras, dicit dominus, auertam oculos meos a vobis, cum*

multiplicaueritis orationem, non exaudiam.

Octaua ultra hic posita est quia hic excommunicatus presbyter est exclusus à regno caelorum, nisi absoluat ur à Papa. *ca. nono. n. q. 3. c. quodcumque. 4. q. 1. Nona, si sit sacerdos sic excommunicatus se ingeret diuinis, et incitur irregularis. c. 1. & per totum, de cleri. excomm. ministran.*

Decima, non potest cum aliis participare, vel eommunionem habere, nam toties peccat mortaliter, quoties alios vitare contemnit, vel cum aliis in ecclesia orat. *ca. illud. de clericis. excomm. ministr. ca. quonia. 10. q. 5. [Imò communicans cum hoc excommunicato in diuinis incurrit minorem excommunicationem, text. singularis cap. significauit. de senten. excomm. secundum Feli. in cap. excommunicamus 1. col. 3. de heretic.] Panor. in c. nulli. & c. à nobis. de senten. excommuni.*

Vndecima, non potest esse iudex. *cap. ad probandum, de re iudi. nec aduocatus. c. de cernimus, de senten. excommuni. in 6. nec testis. vt ibi. nec actor. ca. intelleximus. de iud. nisi fuerit prius absolutus.*

Ultima, quia hæc excommunicatio priuat excommunicatum suffragiis ecclesiæ, quæ saltem ad quatuor profunt. *teste beato Thoma in 4. senten. dist. 22. quem referi lo. de Selua. in tracta. de benef. in 3. parte. q. 4. vbi alia excommunicatis prohibita tradit. Notent sacerdotes has pœnas, & in his casibus delinquentes non absoluant, alioqui damnationem incurrunt.*

Verum vt presentes Mandat Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis, vt has literas semel saltem in anno publicent, in ecclesiis suis, dum multitudo populi ad diuina conuenerit audienda, & declarent. Verum enim uero, quia hæc per Episcopos, vel alios ordinarios declarata non vidi, imò pluries super his interrogatus fui: ideo quantum ad me attinet, hanc bullam palam facere, & elucidationes breues, quatenus concernunt materiam inferere volui, super quibus bone Lector, æ quibonique consulas, & errata corrigas: gratanter enim accipimus, quando ab alio

quicquam addiscere valemus, instar Augustini, qui etiam ab anniculo erat paratus doceri. *c. sic riuo 16. q. 1. Super his autem omnibus Deo gratias ago, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat per secula. Amen.*

Verum vt præfens litera ac omnia & singula in eis contenta eo sint notiora, quo in plerisque ciuitatibus & locis fuerint publicata venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ac locorum ordinariis vbilibet constitutis, per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ, districte præcipiendo mandamus, quatenus per se vel alium, seu alios præfentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, saltem semel in anno, aut pluries, prout expedire viderint in ecclesiis suis, dum maior in eis populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, ad Christi fidelium mentes deducant, nuncient, & declarent. Decernentes earundem præsentium, transumptis etiam impressis manu notarii publici subscriptis & sigillo alicuius iudicis ordinarii Rom. cur. munitis, eandem prorsus fidem in iudicio & extra vbilibet adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, extensionis reuocationis, innoda-

tionis

tionis, interdicti, innouationis, protestationis, declarationis, commissionis, mandati, voluntatis & decretorum infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ, 1536. Idus April. Pontificatus nostri, anno secundo.

Anno à Natiuitate Domini 1536.

Inditione 8. die verò 13. mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Pauli, diuina prouidentia Papæ 3. Anno secundo, retrospectæ literæ Apostolicæ affixæ & publicatæ fuerunt in Sancti Ioannis Lateranen. ac Principis Apostolorum de vrbe Basilicarum, valuis seu portis, dimissis ibidem per aliquod temporis interuallum affixis per nos Thomam Roger & Franciscum de Crois prælibati S. D. N. Papæ Cursores. Petrus Cornuti magister cursor.

B V L L A

IEIUNIORVM, ET SVPLICATIONVM PRO PACE ET GRATIARVM PROVIDE A. S. D. N. plenissime concessarum.

Cum interpretationibus Domini Petri Rebuffi, Iurium Doctoris & Comitis, in vniuersitate Parisiensi publici professoris, in Senatuq; Supremo ibidem Patroni.

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.



VO in statu republica Christiana constituta sit, & quæ pericula extremæ calamitatis immineat, satis ab omnib. cognoscei arbitramur. Non enim solum vno malo premimur, sed multis

externis, & internis mixtis. Hinc enim perpetuus Christiani nominis hostis nostris imperiis ac regnis ditatus, & potentior ac vicinior iam factus, reliquiis afflictæ Christianitatis inhians, dissensiones nostrorum principum latus aspiciet.